

અનન્ય પરિવર્તન

વૌત્તાણ વૈદ્યાન

January 2015, Mumbai

Volume 5, Issue 1

जन्मोत्सव शिबिर, पूणे

VISIT TO THE JAIN VISHWABHARATI UNIVERSITY

With the Vice Chancellor, Samani Charitra Prajnaji

With Committee Members

Jeevan Vigyan International Research & Training Institute

અનુક્રમણિકા

પત્રોની પાંખે	૩
જન્મોત્સવ શિબિર, પૂણે	૫
ભક્તિમાર્ગનું રહસ્ય	૭
પૂજ્યશ્રી કી અમૃતવાણી	૧૨
The Master's Voice	૧૫
જૈન ધર્મનો પગથાર	૧૯
Visit to the Jain Vishwabharati University.....	૨૧
અર્વાચીન જૈન જ્યોતિર્ધરો	૨૨
પ્રશ્નોત્તરી	૨૬
Spiritual Sojourn to the USA	૨૮
એક પ્રેરણાત્મક સત્ય કથા	૩૧
મુમુક્ષુની કલમે.....	૩૨
મુમુક્ષુકી કલમ સે.....	૩૫
બાર ભાવના	૩૬
અખાના છપ્પા	૩૯
પ્રેરક પ્રસંગ	૪૧
સોહામણું સત્ય.....	૪૨
10th Mega Eye Camp.....	૪૩
હરિકેન ખફા.... શ્રી હરિની કૃપા	૪૪
Alexandria School Guides Camp at Parli	૪૫
તત્ત્વ ઉકેલ	૪૮
Health To Happiness.....	૪૯
Forthcoming Events & ઉત્તમ દાન - 'જ્ઞાનદાન'	૫૧
From Us... to You.....	૫૨

Editorial

સમય કેટલો ઝડપથી વહી જાય છે એ જ્યારે કેલેન્ડરના પાના ઉપર નજર પડે ત્યારે સમજાય છે. આ અંક આપના હાથમાં હશે ત્યારે ઈસુનું જુનું વર્ષ પૂર્ણ થઈ નવું વરસ શરૂ થઈ ગયું હશે. વિતેલા આ એક વર્ષ દરમિયાન જગતમાં અને જીવનમાં કંઈ કેટલાય પરિવર્તન થતાં અનુભવ્યા જ હશે. આવનારા નૂતન વર્ષે આપણે બધા આપણા જ્ઞાનીના સમીપ રહી પ્રમાદના ભાવોને પુરુષાર્થમાં પરિવર્તિત કરીએ.

આ વર્ષના પૂર્ણાતે પૂણે ખાતે પૂજ્યશ્રીના જન્મદિવસનો મંગલમય અવસર ઉજવવામાં આવ્યો. આ પ્રસંગે વિવેચન આપતાં પૂજ્યશ્રીએ કેવળજ્ઞાનના બીજની પ્રાપ્તિથી લઈને મોક્ષના અંતિમ લક્ષ્ય સુધીનું અદ્ભુત રહસ્ય પ્રગટ કર્યું. એનો અહેવાલ આ અંકમાં વાંચી શકશો. મોક્ષનું આ રહસ્ય આપવાની સમર્થતા આત્મજ્ઞાની સદ્ગુરુ સિવાય કોઈનામાં નથી.

આત્મજ્ઞાની સદ્ગુરુ પાસેથી આ રહસ્ય પ્રાપ્ત કરવાની યોગ્યતા જીવમાં હોવી જોઈએ. એના માટે પ્રેમ - શ્રદ્ધા - અર્પણાતાનો ઉપયોગ સંસાર તરફ ન વાળતા પરમાર્થ વાળવો જોઈએ, શુદ્ધતા તરફ વાળવો જોઈએ. સંસારના કોઈપણ પ્રાણી કે પદાર્થથી પર એવો 'હું આત્મા છું' અને એના સિવાય એકપણ ચીજ મારી નથી એની પ્રેક્ટીસ થવી જોઈએ. તો જ રત્નત્રયની સાચી રીતે સિદ્ધિ થશે.

આપણા પોતાના જ આત્મા પ્રત્યે લક્ષ કેન્દ્રીત થાય એ માટે પરમ કૃપાળુ દેવે બાર ભાવનાઓ સચોટપણે વર્ણવી છે. આ ભાવનાઓ હૃદયસ્થ થાય તો સંસાર તરફથી ધ્યાન હટી આત્મા પ્રત્યે લક્ષ કેન્દ્રિત થાય. અનન્ય પરિવર્તનના દરેક અંકમાં એક એક ભાવનાનું વિસ્તૃત વર્ણન અપાય છે તે આપ વાંચતા જ હશો.

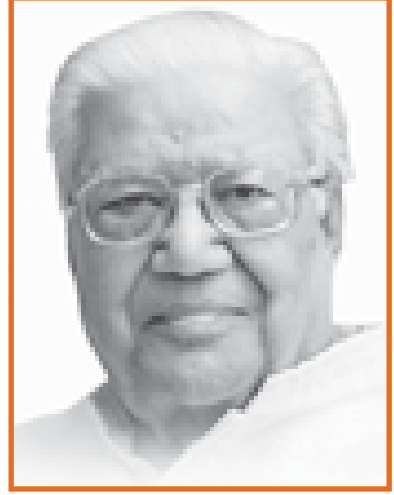
આપ સહુને 'અનન્ય પરિવર્તન' ટીમ વતી પુરુષાર્થમય

Happy New Year

પત્રોની પાંખે

નિજ ભાવોને વ્યક્ત કરતા પરમાર્થિક પ્રશ્નોનાં નિરાકરણ માટે પરમ પૂજ્ય પ્રેમઆચાર્યજી સંબોધિત લખાયેલા જુદા જુદા મુમુક્ષુઓના પત્રોનાં જવાબમાં તેઓશ્રીના ઉત્તર રૂપી પત્રોની આ શૃંખલામાં તેમની નિષ્કારણ કરુણા અને પ્રેમસ્વરૂપ સહજ સ્વભાવના દર્શન થયા વગર રહેતા નથી. ચર્મચક્ષુથી વંચાતા એમના ગુજરાતી ભાષાના સાદા સીધા લાગતા શબ્દોને જો આત્મચક્ષુથી ઉકેલવામાં આવે તો અપરંપાર એવું આત્મત્વ ભરેલું દષ્ટિગોચર થયા વગર નથી રહેતું અને દંગ બની આશ્ચર્યચક્તિ થઈ “અહો! અહો! શ્રી સદ્ગુરુ, કરુણાસિંધુ અપાર; આ પામર પર પ્રભુ કર્યો, અહો! અહો! ઉપકાર.” એ પરમ કૃપાળુ દેવનાં વચનો જીવ વેદ્યા વગર નથી રહી શકતો.

આ સંસાર એકાંતે આધિ-વ્યાધિ-ઉપાધિથી સંતપ્ત અને દુઃખમય છે. એમ જે જ્ઞાની ભગવંતોએ કહ્યું છે તે સત્ય જ છે એનો અનુભવે કરી જીવ સત્ય સમજે છે. એવા જ્ઞાનીને અને તેમના વચનને અત્યંત પ્રેમે વંદન વંદન.

(૧) નરકની ગતિ અને આયુષ્ય માટે ભવો-ભવો-સુધી અત્યંત તીવ્ર કષાયો કારણભૂત છે. અત્યંત તીવ્ર કષાય તેને જાણીશુ જેમાં હિંસાની પરંપરા અને તેમાં જ ઉત્તરોત્તર આનંદ, જેમ રાજા ઘણાને હરાવે અને મારી નાખે તેમજ “હું” કેવો બળવાન આદિ ભાવોથી હિંસાનો આનંદ લ્યે અને ભવો-ભવ આમ ચલાવે તે નરકનો અધિકારી થાય.

(૨) ભાવોનું બળવાનપણું ક્યાં છે તે પણ સમજવા યોગ્ય છે. ભાવો હિંસાના છે કે બીજા? જેમ કે કોઈ ગૃહિણી ઘર સાફ રાખતા જીવાતોની હિંસા કરે છે. ત્યાં “જીવને” મારી જ નાખવાના ભાવ દ્વેષ બુદ્ધિ છે? કે કોઈ બીજા? જેવા કે લોક-ભયાદિ?

(૩) સમ-સમારંભ-આરંભ કેટલો? હિંસા માટેની પૂર્વ તૈયારી કેટલી? એટલે કે રાજા સંકલ્પ કરે બીજાને હરાવવો છે તે સમારંભ.

સંકલ્પ કરીને ૬-૧૨ માસ હથિયારોની તૈયારી કરે, યોદ્ધાઓ ભેગા કરે તેમને તાલિમ આપે તે સમારંભ. તથા લશ્કર લઈ ચઢાઈ કરે તે આરંભ. આમ દરેક વખતે હિંસાના જ ભાવો રાખે છે ત્યારે નરકાધિકારી થવાય છે. સમજવાનું એ કે જીવ અજાણતા કંઈ કરી બેસે અને આનંદ માને કેવું કર્યું જેમ શિકારી પશુ-પક્ષીને મારીને, તો કાળાંતરે નરકગતિ નોતરી શકે છે. પરંતુ ભુલ સમજતા પશ્ચાતાપ

કરી ક્ષમાપના કરી નિવૃત્તિ ઈચ્છે તો તે નરકગતિનો અધિકારી થતાં અટકે છે. જુઓ ભગવાન જેવા ભગવાન કૃષ્ણ આ સમયે નરકમાં છે. તેની સરખામણીમાં આજનો જીવ કેટલી હિંસા કરી શકે ? પછી ઈચ્છા હોય તો પણ નરક ક્યાંથી પ્રાપ્ત થાય ? છતાં પૂર્વાપરે નરકનું કારણ થાય પણ ખરું. જ્ઞાનીના આશ્રિતને નરક આ કાળે /આ ક્ષેત્રે ઓછું સંભવિત છે, તેમ જાણો.

(૪) જે બનનાર છે તે ફરનાર નથી. જે બની ગયું, તે બની ગયું. જ્ઞાની અને તેના આશ્રિતો વર્તમાનમાં જ રહી પરમાર્થ પુરુષાર્થ કરે છે. ભૂતકાળ વાગોળીને કે ભવિષ્યના સપના જોઈ, આર્તધ્યાન કરતાં નથી. આર્તધ્યાનના ઘણાં માઠાં પરિણામ છે. તેવું આર્તધ્યાન રૂડાં જીવો કરતાં જ નથી. અને થાય તો પ્રભુનું નામ સ્મરણ કરી ટાળે છે. જે અત્યંત નિકટના શુભ ઋણાનુબંધી જીવ સાથે તમારો સહવાસ છે, તે સાદા, સરળ, નિખાલસ, વિશ્વાસુ અને પ્રેમાળ છે અને જે તમને સર્વસુખ આપવાના કામી છે તેને તેમ કરતાં અટકાવવા, ચાહી કરીને “કદાચ અટકી જાય તો” એવું કરવું, મને યોગ્ય નથી લાગતું. તમારા સુખ માટે નહીં પરંતુ તેના જ સુખ અને શાંતિ માટે. સાચી સમજણ પહેલા જે બને છે તે પુર્વકર્મ સિવાય શું હોઈ શકે ? અને પૂર્વકર્મો ઉદયમાં આવે તે પહેલા ક્ષય થાય તેવો પ્રયત્ન કરીએ અને તે પ્રયત્ન અને સાધના દરમિયાન ઉદયકર્મો ઉદાસીન ભાવે ભોગવીએ. કોઈની આપણાથી અજ્ઞાનવશ છેતરામણી થઈ ગઈ અને તેમાં ન બનવાનું બની જાય પછી શું થાય ? ઉપાય એ જ, છેતરામણીનો બદલો અનહદ પ્રેમથી વાળીએ, અને તેના સુખ માટે ગમે તેવો ભોગ-આપીએ. તેવો ભોગ આપવામાં દેહ નાશ પામે તો પણ. ટુંકમાં તેમના માટે સર્વસ્વ કરી છૂટો અને ઋણાનુબંધ પરમાર્થ સમજણ પુરો કરો. બાકી તેમના આત્માને અત્યંત આઘાત લાગે તેવું કંઈ જ તમારે તેમને ન કહેવું જોઈએ. માનો આપણે કોઈની ચકાસણી કરીએ છીએ તો પહેલા તેની તૈયારી કરવી જોઈએ. તે વ્યક્તિ કેટલું સહી શકશે ? તે જાણી પછી જ ચકાસણી કરવી.

(૫) ઘણી વસ્તુઓના પુરાવા હોતા નથી, શ્રદ્ધાથી માનવી પડે છે. કોઈપણ ખાતરીથી ન જ જણાવી શકે તેના મા-બાપ કોણ છે, છતાં આખી દુનિયા ચાલે છે. તેમ બીજી વસ્તુનાં પુરાવા હોતા નથી. ધારો કે કોઈ દ્વેષી કંઈ ખોટીવાત ચલાવે અને તેના પુરાવા વગર બીજા માની જાય દ્વેષીની વાતને અને કોઈને સહન કરવાનું થાય તો પછી ઉપાય નથી. પૂર્વકર્મ સમજી શાંતિ રાખી સહન કરવું તે જ સૌથી સારો ઉપાય છે. પરમાર્થે પગલીઓ મંડાતા દ્વેષીજનો ઘટતાં જાય છે અને આબરૂનો કલ્પિત ભય ટળી જાય છે. સાચી મુમુક્ષુતા પ્રાપ્ત થયે સંસારનાં લોકભય, આબરૂ વિગેરે તો ધુંવાડાની જેમ વિખરાઈ જાય છે, કારણ કે પૂર્વકર્મના ઉદયમાં સમભાવે રહી શકે છે અને ઉગ્ર ઉપસર્ગ કે પરિષદ શાંતભાવે સહન કરે છે. “તેનાથી સંતોષ થતો નથી” : પ્રભુ સામે માફી માંગવી તે સારી છે અને જેનો ગુનો ક્યો હોય તેની માફી માંગવી (સાથે સાથે) તે ઉત્તમ છે, પરંતુ જ્યાં સુધી ગુનો શું છે તે જાણ જ નથી, અને ગુનેગાર કોણ તે નક્કી નથી ત્યાં સુધી ભગવાન પાસે ક્ષમા માંગી સંતોષ માનો.

(અપૂર્ણ.....) ◆

विशेष अहेवाल

जन्मोत्सव शिबिर, पूणे

परम पूज्य श्री प्रेमाचार्यजी (पप्पाजी) के जन्मोत्सव के अवसर पर पुणे सेन्टरने ५-६-७ दिसंबर २०१४ को तीन दिवसीय शिबिर “अपूर्व विचार एक प्रयास सद्विचार की और” का आयोजन पी.वाय. सी. जिमखाना, शिवाजी नगर पूणे में किया। श्रीमद् राजचंद्र आत्म तत्व रीसर्च सेन्टर के भारत के कई सेन्ट्रो से करीब ४०० मुमुक्षुओं ने इस शिबिर में भाग लिया, जिसमें से करीब १५० मुमुक्षु पुणे सेन्टर के थे।

शुक्रवार, ५ दिसंबर को शिबिर का आरंभ करते हुए पुणे सेन्टर के मुमुक्षुओं ने मराठा शैली में परम पूज्य पप्पाजी का भव्य स्वागत किया।

**“मैं वारी जाऊँ रे, बलिहारी जाऊँ रे,
मेरा सद्गुरु आंगण आया, मैं वारी जाऊँ रे...”**

अपने सद्गुरु जब हमारी भूमि पर पधारते हैं तो भक्तों का आनंद छिपाये नहीं छिपता। यही आनंद का भाव हरिभाईयों ने लेझिम नृत्य द्वारा तथा युवा ग्रुपने मारवाडी गीत पर सांस्कृतिक कार्यक्रम द्वारा प्रस्तुत किया।

परम कृपालुदेव द्वारा रचित भक्ति पद्य “कैवल्यज्ञान का बीज” पर विवेचन करते हुए पुज्यश्रीने कैवल्यज्ञान के बीज की प्राप्ति से लेकर पूरा मोक्ष का मार्ग बहुत ही सरल शैली में अपनी अनुभव वाणी द्वारा प्रदान किया।

इस पद्य के विवेचन की शुरुआत करते हुए श्री निलेशभाई मेहता ने यह भूमिका दी कि आजतक जीव ने धर्म के नाम पर अनेक प्रकार के साधन किए जैसे व्रत, तप, नियम, शास्त्र वांचन आदि परंतु एक वस्तु करनी बाकी रह गई। उसी को फिर आगे बढ़ाते हुए पूज्यश्री ने कहा

कि आज तक यह पद्य जब भी सुनते हैं तब अन्य पर लागू करके सोचते हैं; अपने पर कभी लागू नहीं किया। अतः यदि सही में कुछ प्राप्त करना है तो सुनने का तरीका बदलना होगा। स्वयं पर लागू करते हुए अब ऐसा प्रश्न आना ही चाहिए कि इतना सब करते हुए भी समकित या आत्मज्ञान की प्राप्ति क्यों नहीं हुई? क्या भूल हुई है उसकी ओर में अब विचार करना ही होगा।

पहेली गलती तो यह है कि “देह से भिन्न मैं

आत्मा हूँ” इस सत्य का जीव को दृढत्व नहीं है। जो दशा सिद्ध की है वह मुझे भी प्राप्त हो सकती है, इस तरह आत्मा का महात्म्य कभी लगा ही नहीं। पूरी शिबिर के दौरान “विचार” शब्द पर भार देते हुए कहा कि जीव की परमार्थिक विचारशक्ति केवल सद्गुरु द्वारा जागृत हो सकती है।

“बिन सद्गुरु कोई न भेद लहे...”

आत्मज्ञानी सद्गुरु के सिवाय कोई भी यह रहस्य अर्थात् ज्ञान मार्ग का रहस्य हमें बता ही नहीं सकता। सद्गुरु की प्राप्ति हो उसके लिए जीव में कैसी योग्यता होनी चाहिए, जीव के कैसे भाव होने चाहिए, ये सब प्रेक्टीकल टीप्स देते हुए उन्होंने वचनमृत पत्रांक ५३७ पर संक्षिप्त में विवेचन करते हुए समझाया कि जीव निश्चय कर ले तो अपने स्वरूप को कितनी सरलता से पहचान सकता है क्योंकि कोई स्वयं से विमुख कैसे रह सकता है?

शनिवार ६ दिसंबर शाम को “स्पर्श इंटरनेशनल” ने हृदयस्पर्शी भक्ति गीतों द्वारा मुमुक्षुओं को भक्ति भाव में लीन कर दिया। इसके पश्चात श्री राजेनभाई

हेमानी ने पूज्यश्री के साथ प्रश्नोत्तरी की जिसमें उनका व्यक्तित्व और भी निखर आया। मल्टीपल चोईस और दूसरों प्रश्नो द्वारा उन्होंने हंसते हंसाते, अपने निजी अनुभव शेर किये और जीवों को बोध का कारण भी मिला।

शनिवार दिनांक ७ दिसंबर को शिबिर के आखिरी सेशन के पश्चात हरिभाईओं ने पूज्यश्री के जन्मदिवस के उत्सव के पहले “मोहन से दिल क्यों लगाया है, यह मैं जानू या वो जाने...” इस भक्ति गीत पर नृत्य द्वारा अपने हृदय के भाव व्यक्त किए।

पुणे सेन्टर के प्रमुख श्री राजेनभाई हेमानी के नेतृत्व में सभी पुणे मुमुक्षुओं का टीम स्पीरीट देखते ही बनता था। शिबिर के सभी कार्यक्रम, भोजन व्यवस्था, रहने की व्यवस्था, वगैरह सब प्रशंसनीय था।

पुणे के सब से वरिष्ठ मुमुक्षु, श्री प्रकाश ललवानीजी ने आभार विधि करते हुए उन सब के प्रति आभार व्यक्त किया जिनका पुणे सेन्टर के विकास तथा उस शिबिर के आयोजन में योगदान था। ♦

પૂજ્યશ્રીની સાથે સાથે...

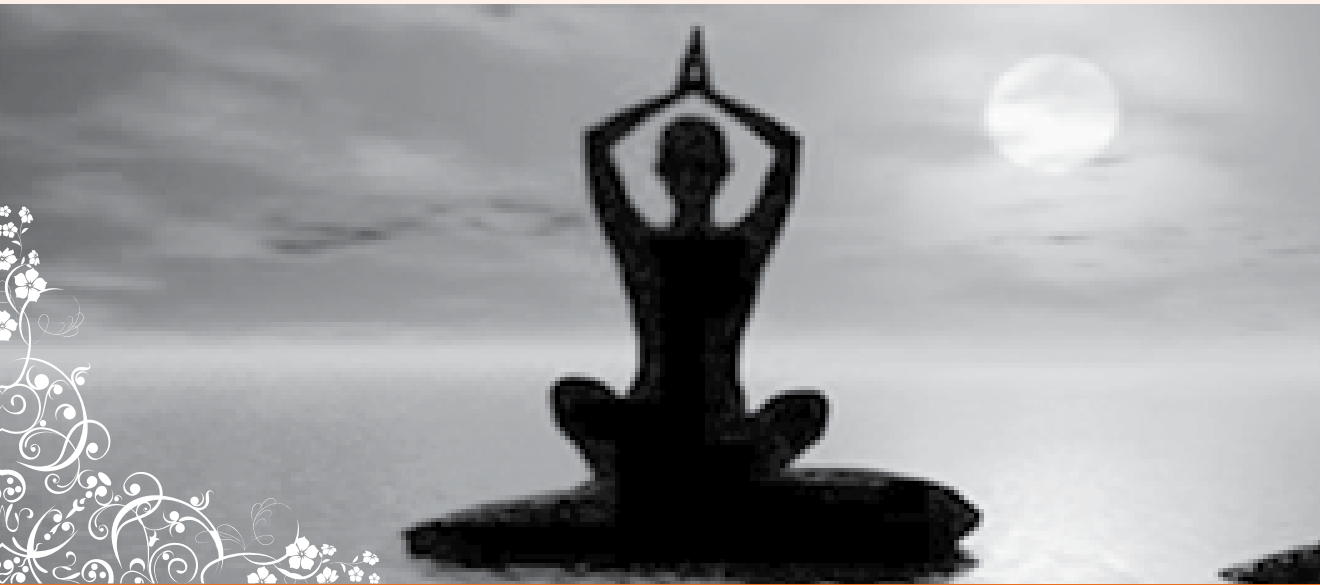
ભક્તિમાર્ગનું રહસ્ય

* જેનો પરંપરાએ રૂઢીગત અર્થ જીવના જાણવામાં છે એવા રૂડા ‘ભક્તિ’ શબ્દમાં પરમહિતકારી ત્રણ ભાવો અંતર્ગત રહ્યા છે. (૧) પ્રેમ (૨) શ્રદ્ધા (૩) અર્પણતા. આ ત્રણે આત્માના અલૌકિક ગુણો છે.

ભક્તિની અંદર રહેલા અલૌકિક ગુણો પ્રેમ, શ્રદ્ધા, અર્પણતાને આપણે બધાય ઓળખીએ છીએ અને એ આત્માના અદ્ભુત ગુણો છે. હવે આ બધા આત્માના ગુણો હોય અને આત્માને આપણે ઓળખતા નથી તો પછી પ્રેમ, શ્રદ્ધા અને અર્પણતા ને પણ સાચા અર્થમાં નથી જ ઓળખતા માટે એ ત્રણે શબ્દનો એક શબ્દ ‘ભક્તિ’ છે એ ભક્તિને પણ નથી ઓળખતા. કોઈ ભવમાં ભક્તિને ઓળખી નથી.

“જીવ એ ત્રણે ગુણોનો અશુદ્ધ ઉપયોગ એના સંસારી જીવન વ્યવહારમાં કરતો આવ્યો છે અને કરે છે, તે ઉપયોગને શુદ્ધતા પ્રત્યે વાળવાથી પરમાર્થ લાભની પ્રાપ્તિ થાય છે”

આ જે પ્રેમ, શ્રદ્ધા ને અર્પણતા છે એ મલિનતાવાળી, દોષવાળી છે. પ્રેમ, શ્રદ્ધા ને અર્પણતા સંસારમાં જે રીતે ઉપયોગમાં લઈએ છીએ એ સંસારને સારો કરવા માટે, વધારવા માટે છે. જેમ જેમ સંસાર સારો થતો જાય, મોક્ષ ખરાબ થાય અથવા મોક્ષ તો દૂર થાય જ. માટે જ્યારે સંતના સમાગમમાં આવીએ છીએ ત્યારે સંસારની અંદર રહેલા પ્રેમ, શ્રદ્ધા અને અર્પણતા જે મલિન છે એની પરમ શુદ્ધતા, એનું શુદ્ધ સ્વરૂપ સમજાય છે. પ્રેમ, શ્રદ્ધા ને અર્પણતા એટલે ભક્તિ

એવું જ્યારે સમજાશે તો જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્રની, રત્નત્રયની એકતા સાક્ષાત અનુભવમાં આવશે.

પ્રેમ, શ્રદ્ધા, અર્પણતા એ આત્માના ગુણો છે અને આત્મા અલૌકિક છે માટે આત્માના આ ત્રણે ગુણો અલૌકિક છે. પ્રેમ, શ્રદ્ધા અને અર્પણતાની લૌકિક સમજણથી ભવો ભવથી સંસારનું પરિભ્રમણ ચાલુ છે. ચારે ગતિની અંદર, ૮૪ લાખ યોનિની અંદર પરિભ્રમણ કરવું પડે. અલૌકિક રીતે જ્યારે આ ગુણ સમજવામાં આવે તો એ આત્માની સાથે કનેક્ટેડ થાય અને અલૌકિકનું ફળ પંચમ ગતિ કહેતાં મોક્ષનું, નિર્વાણનું કારણ થાય.

અશુદ્ધ ઉપયોગ કહેતા જેનાથી પરિભ્રમણ વધે એ રીતે પ્રેમ કરવો એ અશુદ્ધ પ્રેમ છે. સંસારની અંદર આપણે બધાજ

કેટલું બધું અભિમાન લઈએ છીએ કે હું આને કેટલો પ્રેમ કરું છું; સાત સાત ભવ સુધી છોડીશ નહીં તો સાત ભવનું તો પેકિંગ પહેલાં કરી લીધું

અને પાછો બીજો ભવ આવે તો બીજા સાત ભવનું એમ ૭ X ૭ એટલાં ભવ બાંધી લે છે. તો આ પ્રેમ-શ્રદ્ધાનું લૌકિક એટલે વ્યવહારીક ઉદાહરણ છે. જેનાથી સંસારનું પરિભ્રમણ ઘટે એ અલૌકિક, અદ્ભુત અથવા શુદ્ધ એવો પ્રેમ કહીએ.

ઋણાનુબંધથી જ બધા જોડાયેલા છીએ અને ભવોભવ સુધી આ પ્રમાણે રહીએ છીએ. જીવને આત્મધર્મ કે આત્માની સમજણ નથી, અજ્ઞાન દશાની અંદર જીવ રહ્યા કરે છે અને ધર્મનું અંશમાત્ર જ્ઞાન નથી ત્યારે આવો મુરખ જેવો વિચાર કરે છે કે સંસારમાં પ્રેમ ન કરીએ તો પછી સંસાર છૂટી જશે તો ? સાચા ધર્મની સમજણ પડે છે ત્યારે જેની સાથે શુદ્ધ પ્રેમ થાય છે એ જીવ ક્યારેય આપણાથી

છૂટો પડી ન શકે અને મોક્ષે જઈએ તો સાથે જવું પડે અને ત્યાં અનંતકાળ પરાણે સાથે રહેવું જ પડે. જ્યારે સંસારમાં કોઈ ગેરેન્ટી નથી; ગમે તેવા એક બીજાને પ્રોમીસ આપો પણ દેહ છૂટ્યા પછી કોણ કઈ ગતિમાં જાશે એ કંઈ નક્કી નથી. કોઈ નિયમ નથી સ્ત્રીનો જન્મ કઈ યોનિમાં ક્યાં થશે, પુરુષનો ક્યાં થશે. સ્ત્રી, પુરુષ તરીકે હશે કે કૂતરા, બિલાડા તરીકે હશે એ કંઈ નક્કી નથી.

પરમાર્થે જ્યારે આત્માથી આત્માને પ્રેમ થતો હોય તો એ બંનેનો એક અદ્ભુત, અલૌકિક એવો પૂણ્યાનુબંધી પૂણ્યવાળો ઋણાનુબંધ બંધાઈ જાય અને એ બંધન એકવાર બંધાય પછી છોડવું હોય તોય છૂટી ન શકે અને અનંતકાળ સુધી એ પ્રેમમય

અવસ્થાની અંદર સાથે રહેવા મળે. પણ આ બધી વસ્તુ ત્યારે સમજવામાં આવે કે આત્મધર્મની આરાધના કરતાં કરતાં આત્માના અનેક વિશિષ્ટ એવા ગુણો કહીએ એની

સમજણ પડે. એક પણ એવો ગુણ તમે ગોતી નહીં શકો કે જે આત્માનો ગુણ ન હોય. એટલે મારામાં જે ગુણો છે, તમારામાં જે ગુણો છે, આપણે જેને ખૂબજ ચાહીએ છીએ એનામાં જે ગુણો છે તો આત્માની ઓળખાણ નથી એટલે વ્યક્તિને નામ આપી દેહની સાથે ગુણોની ઓળખાણ કરીએ છીએ. દેહ તો જડ પદાર્થ છે, હું આત્મા છું, મારા આ ગુણો છે. સંસારમાં કેટલાય ભવોથી જે ગુણોનું મહાત્મ્ય આપણે ગાઈએ છીએ કે આ મહાપુરુષ છે, જ્ઞાની પુરુષ છે તો જેનાં જેનાં વખાણ કરીએ છીએ એ એમાં રહેલાં આત્માના, ચેતનના ગુણો છે.

સમજણ હવે એ લેવાની છે કે ભવોભવથી

પ્રેમ, શ્રદ્ધા ને અર્પણતા એટલે ભક્તિ એવું જ્યારે સમજાશે તો જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્રની, રત્નત્રયની એકતા સાક્ષાત અનુભવમાં આવશે.

પ્રેમને અશુદ્ધ રીતે વાપરી સંસારને વધારેલો છે. આજે તમે જુઓ ગમે તેવા શુભ ઋણાનુબંધ હોય તો કદાચ ૧૦૦માંથી ૨ એવા હશે કે આખી જિંદગી શુભમાં જતા હશે, બાકી ૯૮ની અંદર તરતમતા હશે. અમુક દિવસ ઝગડા થાય પાછી દોસ્તી થઈ જાય, પાછા મનદુઃખ થાય પાછી દોસ્તી થઈ જાય એવું ચાલ્યા જ કરતું હોય. ગમે તેવા મીઠા સંબંધો ગમે તેની સાથે હોય તો શુભ અને અશુભ ચાલે જ છે. હવે આ પ્રેમને જો સાચી રીતે સમજવામાં આવે તો જીવને મોટા કલ્યાણનું કારણ ચોક્કસ ચોક્કસ થાય.

પ્રેમ એ જીવનો સહજ ગુણ છે, ઈશ્વરી બક્ષિસ છે, સત્ના અનુગ્રહની દિવ્ય પ્રસાદી છે. તેનું ઉત્પત્તિ ક્ષેત્ર પવિત્ર હૃદય છે અને તેના આર્વિભાવનું સ્થાન નેત્ર છે, નેત્રમાંથી નીતરતો અમીરસ તે જ ગુણ પ્રેમનું પ્રતિક છે.

અત્યારે જીવ શબ્દ વાપરીએ છીએ ત્યારે શુદ્ધ પરમાત્મા અથવા દેહ વગરનો જીવ એવી રીતે વિચાર કરો અથવા હું દેહથી પર એવો આત્મા હું એવો લક્ષ કરો. એવો લક્ષ જો થાય તો પ્રેમ એ જીવનો સહજ ગુણ છે.

સંસારની અંદર જ્યાં સુધી રહ્યા છીએ ત્યાં સુધી કોઈપણ પદાર્થને ‘આ મને ગમે છે’ એમ કરીને ચોંટે છે; ‘આ મને નથી ગમતો’ એમ કરીને ભાવે કરીને પદાર્થને દૂર રાખે છે. આ નથી ગમતું, આ ખરાબ છે, આ આવો છે, આ તેવો છે. જેના પ્રત્યે દ્વેષ છે એવી જે વ્યક્તિ મસ્તકની અંદર એ અખંડપણે ચોંટેલી છે. જેને પ્રેમ કરો છો, જે પ્રિય છે એ પદાર્થને જઈને વળગીએ છીએ અને

મસ્તકમાં પણ છે.

જીવનો એક ગુણ એવો છે, અજ્ઞાનદશામાં દ્વેષ છે એને પણ પકડીને રાખે છે, રાગ છે એને પણ પકડીને રાખે છે. રાગને પકડીને સુખી થાય છે. સુખ, દુઃખ આત્માને કાંઈ છે જ નહીં; સુખ દુઃખની જે વ્યાખ્યા છે એ તો પદાર્થની સાથેના સંબંધ ઉપર આધાર રાખે છે. આની સાથે મીઠો સંબંધ છે ત્યાં સુધી સુખ છે અને કડવો સંબંધ થયો તો એની એ વસ્તુ દુઃખમાં કન્વર્ટ થઈ જાય છે. એટલે કે જીવનો નકારાત્મક અજ્ઞાન ભાવ જે છે એ ભાવની જે તરતમ્યતા છે એ સુખ અથવા દુઃખનું કારણ કહીએ. એ રીતે દુઃખ કે સુખનું બીજું નામ રાગ કે દ્વેષ કહીએ તો આત્માના જ થયા ને! હવે અશુદ્ધ અજ્ઞાની આત્મા છે ત્યારે જે ચીજ સંસારમાં જોઈતી હોય અને ન મળે તો દ્વેષનું કારણ છે; આપણું માન ન સચવાતું હોય, લોભ ન સચવાતો હોય તો દ્વેષનું કારણ છે. જેના

ઉપર ક્રોધ કરવો છે એને કરી ન શકીએ તો મનમાં ગાળો આપીએ.

પ્રેમ એ જીવનો સહજ ગુણ છે અને આત્મામાંથી જ્યારે દોષો ટળી જાય છે ત્યારે જગત આખાના બધા જ પદાર્થો એના માટે સમ છે, કોન્સ્ટન્ટ છે, એક છે. સમ કહેતાં સમાન છે, કોઈ પ્રત્યે રાગ નથી, કોઈ પ્રત્યે દ્વેષ નથી અને રાગ અને દ્વેષ ન હોય એ વીતરાગ દશા કહીએ. વીતરાગ દશાનું બીજું નામ પરમપ્રેમ કહીએ તો પણ ચાલે, ચોક્કસ ચાલે.

આ એક ઈશ્વરીય બક્ષિસ છે, સત્ના અનુગ્રહની દિવ્ય પ્રસાદી છે.

ઈશ્વરીય બક્ષીસ કહેતાં આત્માનો પોતાનો કોઈ અદ્ભુત એવો ગુણ છે; સત્ના અનુગ્રહની આ દિવ્ય અલૌકિક પ્રસાદી છે, સત્ કહેતા પરમશુદ્ધ એવો આત્મા. જેમ જેમ જીવને આત્માની ઓળખાણ થતી જાય છે, આત્મા શુદ્ધ અને પવિત્ર થતો જાય છે તેમ તેમ આ પ્રેમની ખૂબી જીવને સમજવામાં આવે છે. આવો પ્રેમ જ્યારે આત્મામાં પ્રગટ થાય છે ત્યારે જગત આખું પ્રેમી બની જાય છે પ્રેમને માટે. જેને આ અદ્ભુત આત્મિક દશા પ્રાપ્ત થઈ છે એને જગતના કોઈપણ જીવ પ્રત્યે અંશમાત્ર એવો દ્વેષભાવ, અશુભભાવ કે નકારાત્મક ભાવ નથી. હજારો દોષોવાળો જીવ હોય તો પણ ભગવાનને કોઈ બાધ નથી; અમને મળશો તો અનાદિકાળથી જેને પોષી રહ્યા છો એ દોષો તમારા જાશે. ભગવાન પ્રેમ છે અને આપણે બધા પ્રેમી છીએ કે નહીં?

આત્માનો જેને જેટલો જેટલો સાક્ષાત્કાર થશે એને આ અલૌકિક પ્રસાદી પ્રેમની એટલી સમજાશે.

તેનું ઉત્પત્તિ ક્ષેત્ર એ પવિત્ર હૃદય છે.

આ પ્રેમ ઉત્પન્ન ક્યાં થાય છે? તો કે હૃદયની અંદર. ખાલી હૃદયની અંદર હોય તો બધાની અંદર અદ્ભુત એવો પ્રેમ હોવો જોઈએ, દ્વેષ ન હોઈ શકે. પણ શબ્દ છે પવિત્ર હૃદયની અંદર. હૃદયની જેટલી જેટલી શુદ્ધતા થાય, જેટલો પવિત્ર થાય એ પ્રમાણે આ દિવ્ય પ્રેમની પ્રસાદી જીવને પ્રાપ્ત થાય છે એટલે કે હૃદય કમળની અંદર એ ઉગી નીકળે છે અથવા પ્રેમ પ્રગટ થાય છે. અપવિત્રતા શું છે? તો સંસારના જીવો પ્રત્યે તિરસ્કારનો ભાવ,

ધિક્કાર, ઘૃણાનો, નકારનો ભાવ, જે જે અશુભ ભાવો જેટલાં જેટલાં બીજા જીવો માટે છે એ બધી હૃદયની મલિનતા છે, કચરો છે. એ જેટલો દૂર થાય એટલું હૃદય પવિત્ર થાય. હૃદય જેટલું પવિત્ર થાય ત્યાં પ્રેમ ઉદ્ભવે છે.

પ્રેમનું બીજું નામ આત્મા છે. પ્રેમ ક્રમશઃ પ્રગટ ત્યારે જ થઈ શકે જ્યારે હૃદય પવિત્ર થાય ત્યારે. હૃદય પવિત્ર કહીએ કે પ્રેમનો વિકાસ કહીએ એજ તો આત્માનો વિકાસ છે. આત્માને યાદ કરવાની કે આત્માના મંત્ર કરવાની ક્યાં જરૂર છે? મંદિરમાં જવાની અને માળા કરવાની પણ ક્યાં જરૂર પડે છે? આ ભક્તિમાર્ગનું રહસ્ય જો જીવને સમજાઈ જાય તો સહજમાત્રમાં જીવને મોક્ષનું કારણ થાય એવું છે. હૃદયની પવિત્રતા એટલે કોઈપણ જીવ માટે કોઈપણ જાતનો અશુભભાવ ન થવો. એ ત્યારે ન થાય જ્યારે સંસારના કોઈપણ પદાર્થ મારા

નથી અને જે પદાર્થ આપણા ન હોય એની સાથે કંઈપણ થતું હોય આપણને કંઈ ન થાય. તો જે જે સંસારી પદાર્થો સાથે જેટલું જેટલું આપણું અંતરંગથી એકપણું છે, રાગ છે, આસક્તિભાવ છે, મોહભાવ છે અથવા દ્વેષ ભાવ કે ઘૃણાભાવ છે તો જ આ હૃદયની અપવિત્રતા છે.

સંસારના કોઈપણ પ્રાણી કે પદાર્થ એનાથી પર એવો ‘હું આત્મા છું.’ આમાંની એકપણ ચીજ મારી નથી એવી પ્રેક્ટીસ શરૂ કરીએ તો ૨-૫-૧૫-૫૦ વર્ષ, બહુ બહુ તો એકાદ બે ભવની અંદર ચોક્કસ પ્રેક્ટીસ પડી જાય કે આ દેહ મારો નથી, હું આત્મા છું. તો દેહના સંબંધમાં કોઈપણ

પદાર્થ કે પ્રાણીઓ ગમે તેમ વર્તે આ મારા આત્માને શું છે ? હૃદયની પવિત્રતા આ રીતે થાય તો ત્યાં જ અલૌકિક દિવ્ય પ્રસાદી પ્રેમ પ્રગટ થાય અથવા આત્માનો સાક્ષાત્કાર થાય. ભવોભવથી જે પ્રેમ કરેલો છે એવોજ પ્રેમ સંસારના પ્રાણીઓ કરતાં કોઈ અલૌકિક એવા આત્મપદાર્થ પ્રત્યે થાય (ભક્તિ) તો સહજમાં આ પ્રાપ્તિ થાય છે.

એ પ્રેમના આર્વિભાવનું સ્થાન નેત્ર છે.

જે જીવના અંતરમાં આ અલૌકિક પ્રેમ પ્રગટ થયો છે, એની આંખો જોવામાં આવે તો આંખમાંથી ચોક્કસ ખબર પડે કે પ્રેમ, અમીરસ નીતર્યા જ કરે છે અને જે જીવને આવી સાચી ઓળખાણ થાય એ એના પ્રેમમાં અખંડપણે ભીંજાતો રહે આ બધાના અનુભવની વાત છે. સંસારમાં પણ

જ્યારે જ્યારે વ્યક્તિઓ પ્રેમની અવસ્થામાં હોય છે ત્યારે તારામંડળ જેમ કહેવાય એવી ચાર આંખો મળે છે, મટકુ મરાતું નથી, નજરથી નજર એક સરખી જોયા કરાય છે. મૌનભાષા હોય પણ બધુંજ સમજાતું હોય કે ભવોભવનું પ્રોમીસ આપી રહ્યા છીએ. જીવનભર તમારી ગુલામી મંજૂર છે, સેવા મંજૂર છે. દરેકને ક્યારેક ને ક્યારેક, કો'કને કો'કની સાથે પ્રેમ ન થયો હોય એ બને જ નહીં. ભલે એ સંસારી છે પણ આંખની અંદર એ વસ્તુ દેખાતી જ હોય. બીજી રીતે કહીએ કે આંખ એ

તો હૃદયની આરસી છે. અંતરમાં જે કંઈ હોય, તો આંખ કહી દેશે.

નેત્રમાંથી નીતરતો અમીરસ એનું બીજું નામ શુદ્ધ પ્રેમનું પ્રતિક છે.

અનહદ અનહદ એવો સંસારમાં પણ પ્રેમ જ્યારે થાય છે ત્યારે પ્રેમની અંદર જો રાગ છે જેનું બીજું નામ વાસના કહીએ તો ત્યાં કંઈક ને કંઈક અપેક્ષા છે અને માંગણી હશે મને આ જોઈએ છે, મને આ જોઈએ છે. નિષ્કામ એવો પ્રેમ જ્યારે કહીએ ત્યારે કંઈક આપી દઈએ, કંઈક આપી દઈએ, કંઈજ જોઈતું નથી. આ એક માપદંડ બધા પોત પોતાની રીતે વિચારી જુઓ, અનુભવમાં ચોક્કસ તમને આવશે. કોઈપણ વ્યક્તિને જુઓ અને પ્રેમ આવે તો કંઈક

પ્રેમ ક્રમશઃ પ્રગટ ત્યારે જ થઈ શકે જ્યારે હૃદય પવિત્ર થાય ત્યારે. હૃદય પવિત્ર કહીએ કે પ્રેમનો વિકાસ કહીએ એજ તો આત્માનો વિકાસ છે.

એની પાસે લેવાની ઈચ્છા છે કે સર્વસ્વ આપવાની ઈચ્છા છે. બહુ સ્પષ્ટ રીતે સમજાઈ જશે કે લૌકિક પ્રેમ, અપવિત્ર પ્રેમ એટલે કે વાસના કે કામના કે ઈચ્છા, સામી વ્યક્તિ પાસેથી કંઈક મને મળવું જોઈએ.

અલૌકિક પ્રેમની વાત કરીએ છીએ ત્યારે શુદ્ધ પ્રેમ છે. સમર્પણનાં ભાવ થાય, બધું જ આપી દેવું છે, બદલામાં પરમાર્થ સિવાય કંઈ નથી જોઈતું. બસ એ ભાવ હોય તો પ્રેમની તરતમ્યતા એટલે શુદ્ધતા ક્રમશઃ વધતી જાય છે. ♦

* ભક્તિમાર્ગનું રહસ્ય .... લેખક : શ્રી ભોગીલાલ ગીરધરલાલ શેઠ

નોંધ : પૂજ્યશ્રીના 'ભક્તિમાર્ગનું રહસ્ય'ના વિવેચનોનું આ સંક્ષિપ્ત સ્વરૂપ અનન્ય પરિવર્તનના તંત્રી વિભાગ દ્વારા આવરવામાં આવ્યું છે.

पूज्यश्री की अमृतवाणी

स्वच्छंद

पिछले अंक में स्वच्छंद के बारे में हमने यह समझा कि अनेक भवों के संस्कार के कारण हर एक जीवकी अमुक प्रकारकी अत्यंत अत्यंत बलवान ऐसी द्रढ़ मान्यता होती है और होगी ही। अभी हम सब परमार्थ के लिए स्वच्छंद को समझना चाहते हैं, इसलिए ऐसी मान्यताएँ धर्म के विषय में किस तरह की हैं, उस प्रकारको विशेष रूप से समझने की जरूरत है। मतलब मान्यता में अधर्म के विषय की मान्यता ऐसा समझने के बदले धर्म के संबंध में मान्यता समझना योग्य है। जीव अपनी मान्यता से मानता है कि श्वेताम्बर, दिगंबर, मुर्तिपूजक, देरावासी, स्थानकवासी... आदि संप्रदाय से ही मोक्ष होता है। या फिर उग्र तपस्या, देव पूजन, शास्त्र वांचन इत्यादि से ही मोक्ष मिलता है। अथवा बौद्ध, वेदांत, नैयायिक, जैन... दर्शन से ही मोक्ष है। ऐसी सारी एकांतिक मान्यताएँ स्वच्छंद में आ जाती हैं।

अनादिकाल से परिभ्रमण करते हुए जीव अनंत प्रकार के संसार के भाव या विभाव ही करता रहता है, और उन विभावों के अनुसार उस प्रकार की कर्म वर्गणा ग्रहण कर के कर्म बंधन करता ही जाता है। अब, जैसे पहले ही बात हुई स्वच्छंद अर्थात् जिस जीव की “मैं आत्मा हूँ” ऐसी मान्यता नहीं है, वह जीव जो कुछ धर्म करता है, उस धर्म का उसे यथार्थ फल मिलता नहीं। इस प्रकार अनादिकाल से चारों गति में परिभ्रमण चालु ही है, तो ऐसा

परिभ्रमण को तोड़े वह धर्म और परिभ्रमण चालु रखे या बढ़ाये वो अधर्म। परिभ्रमण जिसका चालु है, चारों गति में जो घुम रहा है, भ्रमण कर रहा है, तो वो संसार है।

जीव चाहे जितना धर्म करता हो, तो भी मैं उसे संसारी ही कहूँगा। परिभ्रमण को तोड़े वह धर्म और परिभ्रमण चालु रखे या बढ़ाये वो अधर्म। परिभ्रमण जिसका चालु है, चारों गति में जो घुम

रहा है, भ्रमण कर रहा है, तो वो संसार है।

कोई भी जीव जब किसी भी प्रकार का शुभ या अशुभ भाव करता है तब आत्मा में एक प्रकार का स्पंदन होता है। उस स्पंदन या वाईब्रेशन के बाद उसमें एक आकर्षण शक्ति उत्पन्न होती है जिसके कारण कर्म की अत्यंत सूक्ष्म वर्गणाएँ जो आत्मा पर लगी हुई हैं वो एकट्ठी होती हैं। मतलब इन कर्मों के अंदर भरा हुआ जो भाव है, वो भाव डिस्चार्ज होता है। जैसा पहले ही कहा जो कुछ भाव करते हैं, उस भाव के निमित्त कारण से कर्म का बंधन होता है।

असंख्यात भवों में अनंत प्रकार के विभाव, अनंत प्रकार के भावों से भरे कर्म के रजकण या कर्म की वर्गणा आत्मा के प्रदेशों में चिपके हैं, वो कर्म बंधन है।

उदाहरण रूप से इस तरह समझ सकते हैं - जैसे दवाई की कैप्सूल होती है और उसके अंदर दवा भरी होती है वैसे ही जब भाव करते हैं, तो आत्मा के साथ चिपकी हुई कैप्सुलें जो पड़ी हुई हैं उसमें भाव भर जाते हैं और वो कैप्सुल आत्मा पर चिपक जाती है। अब, जब फिर वैसे भाव होता है तब एक कैप्सुल उसमें से अलग होती है, फटती है और अंदर जो भाव भरे हुए हैं, वह भाव जीव करता है। अर्थात् कर्म बांधते समय जो भाव किया था, वैसे ही भाव जब कर्म भोगता है, तब पुनः होता है

और कैप्सुल अलग हो जाती है और इस तरह कर्म बंधन होता है। तो अब ऐसा कहेंगे की एक एक कैप्सुल के अंदर अलग अलग भाव हैं या अनंता कर्म है। अनंता भाव हैं। कर्म आत्मा से चिपके हुए हैं, इसलिये आत्मा कर्म से बंधा हुआ है, तो इसका अर्थ तो यही हुआ ना कि अनंत प्रकार के भाव हमारी आत्मा पर चिपके हुए हैं। भाव के निमित्त से कर्म बंधता है और यह कर्म जब फल देता है, तब जो भाव किये थे वो भाव डिस्चार्ज होते हैं। तो समझने के लिये इस प्रकार कहते हैं जब भाव किये तब कैप्सुल जो अत्यंत सूक्ष्म है, उसके अंदर भाव आ जाते हैं और कैप्सुल बंध हो जाती है और आत्मा पर ऐसी अनंतानंत कैप्सूल कहे या कर्म वर्गणा कहें चिपकी है। और हर एक कर्म वर्गणा में अनंत प्रकार के भिन्न भिन्न भाव रहे हुए हैं। जब एक कर्म छूटता है अथवा जब कर्म डिस्चार्ज होता है तब हम पुनः वैसे ही भाव करते हैं, अर्थात् पुराना भाव डिस्चार्ज होता है और नया भाव भर जाता है, मतलब नया कर्म बंध जाता है। यहाँ मैं समझाना इतना ही चाहता हूँ कि कर्म बंधन है।

यहाँ कहेंगे की अनंता अनंत प्रकार के भाव आत्मा के साथ चिपके हैं। संक्षिप्त में इतना समझे की ये कर्म बंधन क्या है? तो कहते हैं, कि असंख्यात भवों में अनंत प्रकार के विभाव, अनंत प्रकार के भावों से भरे कर्म के रजकण या कर्म की वर्गणा आत्मा के प्रदेशों में चिपके हैं, वो कर्म बंधन है अथवा ऐसा कहेंगे की विभावों का जत्था घनरूप हो कर आत्मा के

प्रदेश-प्रदेश में चिपक गया है। अर्थात् जो भाव है वो आत्मा के साथ चिपक जाते हैं, तब वो घनरूप में अथवा सोलीड रूप में कन्वर्ट हो जाते हैं। अब भावों का रूपांतर होना सोलीड में याने कर्म के रजकण में और कर्म की रजकण जो पुद्गल जड़ पदार्थ है व कर्म जब चिपकता है तो भाव कन्वर्ट हो जाते हैं। सोलीड में तो ऐसा तो आज तक के किसी विज्ञान में आया नहीं, पर आया है। इसीलिये हम बार-बार कहते हैं, कि वैज्ञानिक रीत से अलग तरह से धर्म को समझने का प्रयत्न करें तो बहुत बड़ा फर्क पड़ेगा अथवा ऐसा जो कहा की विभावों का जत्था धन रूप हो कर आत्मा के प्रदेश - प्रदेश में चिपक गया है, तो विभावों का जत्था घन रूप कैसे होता है? ये विचार आता है ना?

एक और उदाहरण ले। एटमबम को तो सब जानते है- छोटे से ऐसे एटम बम में अकल्पनीय ऐसी शक्ति या ऊर्जा भरी हुई है। अब जो शक्ति है, वो सोलीड नहीं है। जब बम विस्फोटित होता है, तब उसमें से भयंकर संहारक शक्ति निकलती है। विस्फोट करती है। उसी तरह कर्म वर्णना जब उदय में आती है, तो भयंकर सत्यानाश करती है। उसके उदय में आने पर जीव तीव्र क्रोध, मान, माया, लोभ, राग, द्वेष... आदि असीमित भाव करता है, और फिर एटम

बम की तरह का विनाश करता है। परिभ्रमण करता रहता है। जिस तरह ऊर्जा में शक्ति है, उसी तरह ये विचार या भाव जो बलवान रूप से उदय में आयें तो तीव्र कषाय व तीव्र विषय वासना की शक्ति उत्पन्न होती है। यह सब, सभी के अनुभव का विषय है। तो यहाँ इसी तरह समझे कि एटम बम फटता है, उसी तरह अनंतानुबंधी कषाय का उदय होता है। और इस उदय में बम फटने से जिस तरह विनाश होता है, वैसा ही विनाश जीव के लिये भयंकर कर्म

जिस तरह ऊर्जा में शक्ति है, उसी तरह ये विचार या भाव जो बलवान रूप से उदय में आयें तो तीव्र कषाय व तीव्र विषय वासना की शक्ति उत्पन्न होती है।

बंध कराने वाला, इन तीव्र रौद्रादि कषायों के भाव से होता है। इसलिये खूब गहराई से एक-एक बात पर विचार करोगे व स्वयं पर एप्लाय करोगे तो निश्चित खबर पड़ेगी, कि अनंतानुबंधी का हमला हाजिर हो रहा है। जैसे एटम बम फट कर एक भव का नुकसान करता है, वैसे ये अनेक भवों का नुकसान कर सकता है। ♦

ॐ शान्ति : शान्ति : शान्ति :

नोध : पूज्यश्री के 'स्वच्छंद' के विवेचन का यह संक्षिप्त स्वरूप अनन्य परिवर्तन के संपादक विभाग द्वारा लिखा गया है।

THE MASTER'S VOICE

UPDESH CHHAYA*

We learned in the last issue that .....

- *Gautam Swami put forth questions from Vedas to Mahavir Swami; Mahavir Swami, who is completely devoid of all faults, clarified by proving with examples from Vedas.*
- *Praise highly, virtues of others, but never criticize anyone. Never say anything with Swachchhand. If at all, say devoid of any arrogance.*
- *Reduction in raag (attachment due to liking) and dwesh (dislike or hatred) are fruitful only when aspiring for a higher spiritual goal. Simpletons are typically found to be with low raag and dwesh but, such low level is beneficial, only with high spiritual aspirations.*
- *An erudite or a self-realized person finds all philosophies or faiths to be equal. Within about 20 lacs Jains, there is much difference of opinions. From view point of a Gyani, there cannot be diversity.*

... and continue herein below with ...

- **A being in whom, Anantanubandhi (ever continuing impact) of any of the four kashay is active, is averse to the words of The Master.**

Four types of Anantanubandhi (with

ever continuing impact) have been described in the Scriptures – krodh (anger), maan (ego), maaya (deceit) and lobh (greed); but the biggest factor, as cause of Anantanubandhi, is to forsake or walk against the path of Salvation, as prescribed by The Master. Walking on thousands of other paths, forsaking the prescribed path, can never yield any benefit.

A Kevali's experience of Aatma and that of a Gyani are no different. A Gyani too has aptly known Aatma and through Him only, the process or the path can be known by a seeker. Thus if, seekers who are unaware of the right path or believe own rituals / knowledge only to be the path to Salvation and accordingly, proclaim the Gyani to be false or His achievement as untrue, this is the

Walking on thousands of other paths, forsaking the prescribed path, can never yield any benefit.

biggest cause of their Anantanubandhi. Seekers with such affliction cannot revere the Gyani; reverence seems far-fetched, since they do not even attempt to understand Gyani's words; attempting seems far-fetched since they hold Him in contempt and brand Him as false

and keep informing others so as well as warning them not to pay heed to Him. They have not known Sat (the ultimate truth) and believe something else to be Sat. A little contemplation, self-analysis will reveal to them that they have never experienced any of the qualities or characteristics of Aatma, thus proving the path followed by them so far, in all lifetimes, to be untrue; a new / different thought process or approach should be the only hope for the right path.

People in falsehood, if time and again, are exposed to such triggers, embark upon the true path. Evolution to Truth can come about, only out of Falsehood. Rather than criticizing or hating such misinformed people, the right path should be explained to them in a wrong way; being misinformed, they brand everything differing with their beliefs, as false; when they brand the wrong way as false, they will stumble upon the truth.

* Granthi (knot) of mithyatva (falsehood) is of seven types. Out of these, four are of Anantanubandhi and three, of Darshan mohaniya type. With emergence of maan, all seven emerge. The four Anantanubandhi types – krodh, maan, maaya and lobh are like emperors, never allowing the being out of knot.

Falsehood is the protector. All beings of the Universe are it's slaves.

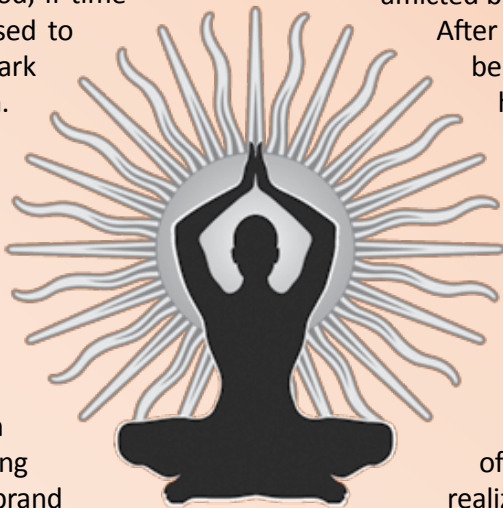
All beings of Universe choose to be a slave of mithyatva, which gets protection on all four sides by the four kashay – krodh, maan, maaya and lobh. It may be remembered that at any given moment, a minimum of two kashay prevails over a mithyatvi jeev (a being entrenched in falsehood). These, like some great deceiver, keep transforming themselves, making it extremely difficult for the afflicted being to identify them.

After many efforts, when a being finally feels that he has been able to overcome krodh, he is mired in maaya. Sometimes, when he feels absence of maaya, as well as krodh, he is stuck with lobh. In spite of feeling of absence, after years of introspection, he realizes he has not been able to overcome any of the

kashay.

* Q. What is uday karm (manifestation of karm)?

A. A position of eminence is outright rejected with thought "I do not want this; of what use is this for me?" Even if a Rajah offers, he does not look forward to such position. "What am I going to do with this? Taking care of existing worldly troubles is enough", so thinking, refuses; in spite of disinclination, if due to Rajah's

insistence, the post is forced upon him, he thinks “with position, looking after of many beings will be ensured, cruelty will be curbed, libraries will be built, books will be published”; so foreseeing the outcome, if he fulfils the duties of the post forced upon him, unattached, it is uday; being attached but declaring as uday, will surely cause laxity and worldly wandering.

The questions – “how do I know whether or not am I getting tied again in a new karm, when a past karm is manifested?” and also, “whether this is activation of my past karm or am I tying a new karm?” puzzle seekers frequently. Explanation of uday karm is the answer to both these questions.

In the above instance of a Rajah making him a minister, he should think, if I am destined for ministership, it will surely befall on me. Since I am not aware whether or not I am destined, so at first instance, I have to refuse the offer. If I have already incurred the ministership karm, any which way, ministership will get thrust upon me. On initial refusal, Rajah will look for an alternative but unable to find a suitable alternative, will again approach. Again, I would refuse and again, the Rajah would try to consider others. After trying for a few times unsuccessfully, the Rajah will finally put his foot down and give an ultimatum – either accept or face punishment. This way, in spite of having refused or resisted a few times, when one is forced to accept, this can surely be concluded to be uday of past karm. After accepting the post, if all responsibilities are getting fulfilled without the egoistic

A little contemplation, self-analysis will reveal to them that they have never experienced any of the qualities or characteristics of Aatma, thus proving the path followed by them so far, in all lifetimes, to be untrue; a new / different thought process or approach should be the only hope for the right path.

thought “I am the minister”, the past karm is getting extinguished. On the other hand, if the ministership is acquired after much insidiousness and manipulations, it should be concluded that even though destined, the use of deceit and scheming has caused self-incurring of severe ill-effects yielding karm. This way, while facing the effect of past karm, an additional unpalatable package is adopted.

A principle is thus derived: Whenever a pleasurable (past) karm gets activated, instead of rushing to embrace it, simply observe it with the thought – if this is my past karm, I will have to face it; so I will not rush to greet it but wait for it to catch up with me. Till the karm prevails, in whatever way it is to be dealt with, will happen but all along, there should be a denial within, that this is the result of my past karm.

Young ladies of today face a very typical situation, as soon as they are out of their teens. Their parents are under pressure to get them married off. Having studied and being inclined towards spirituality, they are averse to, in fact decide not to marry and pursue spiritualism. This causes tremendous friction among the family, straining relations. Rather than up

If uday karm is faced with samta bhaav (equanimousness) this way, a very mild new karm gets incurred, which gets completely extinguished in two or three cycles. If not one wish arises in the face of karm uday, and if one is able to simply observe, then one will keep getting as per karm.

front denial, to avoid stress and to keep parents appeased, their stand should be – let search for an appropriate groom continue; it will happen as per destiny.

One should be mentally prepared to wait for a situation to take it's natural course, especially when one is strongly disinclined for a particular situation. When one is challenged and intensely feels I will not do this, will never do this, just put a thought – if it is destined, only then will it happen. So I will not deny nor will I resolve not to do. This is an indication of readiness to face, if karm has caused and not, if not. If uday karm is faced with samta bhaav (equanimousness) this way, a very mild new karm gets incurred, which gets completely extinguished in two or three cycles. If not one wish arises in the face of karm uday, and if one is able to simply observe, then one will keep getting as per karm.

Seekers are mostly found to do bhaav (wish for) to cancel all ashubh (unpalatable) karm and keep experiencing shubh (pleasurable) karm. It is not required to do so, in spite of not having attained any high stage of

aatma and living in a materialistic world. I do not want to wish for something to happen or not happen. I am ready to face, whatever. Sahaj bhaav – readiness to face, as explained above, is apt. That way, manifestation of the mechanism will reinforce the belief – I am aatma.

Even if not wished for, if one revels in shubh karm, one is getting entangled in new karm, which would result in increased wandering. When facing ashubh karm, if there is aversion and wish for it to get extinguished, one is increasing one's wanderings. The principle is, whether shubh or ashubh, on completion of it's duration, it will cease. Like a visiting guest, who does not remain for a long period, so is it with karm. Karm is jad (materialistic substance) and so, has it's characteristics of coming together and getting dispersed; of union and separation. The cause for which aatma comes in contact with karm particles and that karm comes in uday (gets activated), itself shows that the karm (after giving due result) will separate from aatma. It is important to note that at the time of separation, if due care is taken, fresh incurring is avoided and if not, new karm are incurred. Thus, to be with wants is moh(ignorance) and wantlessness is tyag (renunciation) and vairaagya (detachment), which are caused by raag (attachment) and dwesh(aversion) respectively. ♦

Aum Shanti: Shanti: Shanti

Note : This translated and edited version of Pujya Prem Acharayji's Discourse is done by the Editorial Team of Ananya Parivartan

જૈન ધર્મનો પગથાર

❖ સંકલન : ડૉ. સુચિતા દોશી, મુંબઈ

શાસ્ત્ર જેને ખુદ તીર્થકરે કહેલ છે, ગણધરોએ લિપિબદ્ધ કરેલ છે. આ શાસ્ત્ર ભલે પ્રાચીન છે પરંતુ તે નિત્યનૂતન સંદેશ આપે છે, માટે જ જ્ઞાનીઓએ કહ્યું છે,

“અજ્ઞાનાઙ્ગિહિમહામંત્ર સ્વાચ્છન્ધત્પરલઙ્ગનમ્।

ધર્મારામ સુધાકુલ્યાં શાસ્ત્રમાહુર્મહર્ષયઃ।।”

સંતોએ - જ્ઞાનીઓએ કહ્યું છે, શાસ્ત્ર, અજ્ઞાનરૂપ સર્પનું ઝેર ઉતારનાર મહામંત્ર સમાન, સ્વચ્છંદતારૂપ જવર (તાવ)નો નાશ કરવામાં ઉપવાસ સમાન, ધર્મરૂપ બગીચામાં અમૃતની નીક સમાન કહ્યા છે. આ શાસ્ત્રો સ્વાભાવિકરૂપે જ મોક્ષમાર્ગની આરાધનામાં આલંબન રૂપ છે. પણ ક્યારે? જ્યારે તેનો યથાર્થ અર્થ સમજવામાં આવે.

નિશ્ચિત સ્થાને પહોંચવા માટે જીવ મોટરમાં બેસે છે. તે તેને સ્વયં ચલાવતા આવડવી જોઈએ (તે પણ જેને ચલાવતા આવડતી હોય તેની પાસેથી જ શીખવી પડે છે), અથવા જેને ચલાવતા આવડતી હોય તેની મોટરમાં બેસે છે. આમ બન્ને સ્થિતિમાં શરણાગતિ સ્વીકારી, સહારો લેવો જ પડે છે. આવી જ રીતે આત્મપ્રાપ્ત સદ્ગુરુની શરણાગતિ સ્વીકાર્યા પછી જ શાસ્ત્રના પરોક્ષ અર્થના ભંડારને પામી શકાય છે જે મોક્ષમાર્ગમાં આગળ વધવામાં સહાય કરે છે.

જીવને આ મોક્ષમાર્ગમાં આગળ વધતો રોકનાર, અનાદિકાળથી ચાલ્યા આવતા દોષોમાં મુખ્યત્વે સ્વચ્છંદ અને માન છે. ગયા અંકમાં

આપણે સ્વચ્છંદમતિનું પરિણામ જોયું. બીજું છે માન. આ માનને તો જીવ ઓળખી પણ નથી શકતો. પણ સદ્ગુરુ મળતા તે જ તેને તે દોષ બતાવે છે અને કઢાવે છે.

રત્નાકર પચ્ચીશીના રચયિતા સિદ્ધસેન બ્રાહ્મણ, જ્યાં ત્યાં બસ વાદ કરી કરીને પોતાની પંડિતાઈનું, જ્ઞાનનું પ્રદર્શન કરતાં હતાં. કોઈ જૈન મુનિને જુએ અને વાદ માટે આમંત્રણ આપતાં, તેમને સ્થળ અને સમયનું ભાન પણ ન હોય, બસ જાણે હું પંડિત.

એક વખત ગુરુદેવ વૃદ્ધવાદી વિહાર કરીને આવી રહ્યા હતાં. તે જ્ઞાની, ધ્યાની, વિવેકી હતા. સિદ્ધસેન ગામ બહાર ઊભા હતાં. એણે મુનિને જોયા મનમાં થયું તેમની સાથે વાદ કરીને, તેમને હરાવી મારી પંડિતાઈ બતાવી દઈ. સિદ્ધસેન, વૃદ્ધવાદી મુનિને વાદ કરવા કહે છે. મુનિ કહે, “હું હજી વિહાર કરીને આવ્યો છું, ગામમાં પ્રવેશ પણ નથી કર્યો. અત્યારે વાદ કરવાનો અવસર નથી.” સિદ્ધસેન કહે, “પણ મારે તો અત્યારે અહીં જ વાદ કરવો છે.” વૃદ્ધવાદી મુનિ સમજાવટના સ્વરમાં કહે છે, “ભાઈ! અહીં વાદ કરીએ તો પછી કોઈને ન્યાયાધીશ તો રાખવા પડેને? આપણા બન્નેમાં કોણ જીત્યું અને કોણ હાર્યું તેનો નિર્ણય કોણ આપશે?” ત્યાં કિનારે કેટલાક ગોવાળિયા ગાય-બકરાને ચરાવવા માટે આવ્યા હતાં. સિદ્ધસેન કહ્યું, “આ બાળકો અહીં રમી રહ્યા છે, તેઓ આપણા ન્યાયાધીશ બનશે.” “ભલે” કહીને મુનિ મંજૂર કરે છે અને પ્રથમ સિદ્ધસેનને

બોલવા માટે કહે છે.

પંડિતાઈના મદમાં ઉન્મત્ત સિધ્ધસેન સંસ્કૃતના એક પછી એક શ્લોક બોલવાનું ચાલુ કરે છે, પેલા ગોવાળિયા તો માથું હલાવે છે, પણ કશું સમજતા નથી. હવે વૃદ્ધવાદી મુનિનો વારો આવે છે અને ગોવાળિયાને રમત-ગમતમાં કાવ્યમય ભાષામાં ઉપદેશ આપે છે, હિંસા ન કરીએ, જૂઠું ન બોલીએ, ચોરી ન કરીએ, ક્રોધ ન કરીએ, માન ન કરીએ - મારણ તજીએ - સંતોષ ધરીએ રે...

ગોવાળિયા તો સાંભળી, સમજી રાજી રાજી થઈ ગયા અને મુનિને વિજેતા જાહેર કર્યા.

આમ સદ્ગુરુ હંમેશા માનરહિત હોય છે. તેઓ શ્રોતાની યોગ્યતા અનુસાર જ ઉપદેશ આપે છે. તેઓના હૈયે શ્રોતાનું આત્મકલ્યાણ જ હોય છે. યોગ્ય શ્રોતા પણ આવો ઉપદેશ ગ્રહણ કરી પોતાનું આત્મકલ્યાણ કરે જ છે.

જ્યારે માનથી ભરેલ વ્યક્તિને પોતે સાચો છે તે જ લક્ષ રહે છે, તેથી તે વિવેક પણ ચૂકી જાય છે સામેવાળા શ્રોતાનું આત્મકલ્યાણ તેના હૈયે ન હોવાથી તે ઉપદેશ પણ અસરકારક થતો નથી.

જેની સાથે વાદમાં હારી જાય તેને ગુરુ તરીકે સ્વીકારવા એવો સિધ્ધસેનનો નિર્ણય હતો, તેથી વૃદ્ધવાદીને ગુરુ તરીકે સ્વીકારી તેમની પાસે દીક્ષા લે છે.

સદ્ગુરુની વિધિવત ઉપાસનાથી ગુરુ સમ્યગ્જ્ઞાન પ્રદાન કરે છે. શાસ્ત્રના રહસ્ય ગુરુના હૃદયમાં હોય છે. જે શિષ્ય પાત્ર બનીને આવે છે તેના માટે ગુરુદેવ પોતાના હૃદયના દ્વાર ખોલી દે છે. શિષ્યના અંતરને ઉજાસથી ભરી દે છે.

નિશ્ચયથી આત્મા શુદ્ધ છે, વ્યવહારથી આત્મા તે વ્યક્તિના નામરૂપ છે જેમ કે કિશોરભાઈ.

આત્મા નિત્ય છે અને અનિત્ય પણ છે. દ્રવ્યથી આત્મા નિત્ય છે, પર્યાયથી આત્મા (અશુદ્ધ) અનિત્ય છે. સંસારજીવની અપેક્ષાએ આત્મા શરીર વ્યાપી છે. કેવળી સમુદ્ઘાતની અપેક્ષાએ આત્મા સમગ્ર લોકવ્યાપી છે. સંગ્રહનયની અપેક્ષાએ આત્મા એક છે કારણ કે બધા આત્માના ગુણો સમાન છે. બીજા નયથી આત્મા અનંત છે કારણ કે દરેક જીવ સ્વતંત્ર છે માટે. આ વિરોધાભાસને દૂર કરવા અને યોગ્ય રીતે સમજાવવા સદ્ગુરુ સિવાય કોણ સમર્થ બની શકે ?

જે શિષ્યના જીવનમાં સદ્ગુરુ શિરછત્ર છે, જેની પાસે પોતાના હૃદયના ભાવોની અભિવ્યક્તિ કરી શકે છે. જેની પાસે તે બાળક જેવો નિખાલસ બની શકે છે. જેની પાસે પોતાની ભૂલનો સ્વીકાર કરવામાં હિચકિયાટ થતો નથી, એવા ગુરુને મેળવનાર શિષ્ય મહાભાગ્યશાળી છે. સિધ્ધસેન પણ એવા ભાગ્યશાળી શિષ્ય હતા.

મોટા પચ્ચીસ બોલમાં કહ્યું છે, વાદથી - ચર્ચાથી જ્ઞાનવૃદ્ધિ થાય, માટે ચર્ચા જરૂરી છે, પણ ઘણા ધર્માત્મા કહેવાતા લોકોને માહિતી જ્ઞાનના આધારે, વાદ-વિવાદ કરી વિદ્વતાનું પ્રદર્શન કરવાની કુટેવ પડી ગઈ હોય છે. તેનાથી કોઈ ફાયદો ન થાય. પરસ્પર બન્ને પ્રતિસ્પર્ધીનું જ્ઞાન વધે તેવી તત્વ ભરપૂર ચર્ચા હોવી જોઈએ. ત્યારે મિથ્યાત્વ હોય તો સમક્તિ મળી શકે અને સમક્તિ હોય તેનું સમક્તિ વધારે નિર્મળ બને. બીજાને ઉતારી પાડવા માટે જ્ઞાન ચર્ચા ન કરાય, એમ કહીને આગળ જતાં રત્નાકર પચ્ચીશીમાં આત્મ આલોચના કરતાં આચાર્યે કહ્યું છે,

“વિદ્યા ભણ્યો હું વાદ માટે, કેટલી કથની કહું ? સાધુ થઈને બહારથી, દાંભિક અંદરથી રહું.” ♦

SPECIAL FEATURE

Joint Efforts of Jain Vishwabharati University and SRATRC to Promote Spiritual Learning

❖ Pareshbhai Shah

The Trustees of the SRATRC, Shri Nileshbhai Mehta and Shri Nareshbhai Goshar along with Shri Niranjanbhai Lapashiya, Shri Nitinbhai Ajmera and Shri Pareshbhai Shah visited the Jain Vishwabharati University at Ladnum, near Jaipur on the 7th and 8th January 2015 to explore possibilities of jointly conducting spiritual learning courses.

We reached Jaipur on the morning of 7th Jan and were received by Shri Surendraji Choradiya, the ex-president of the JVIB organization. On reaching Ladnum which is about 3 hours from Jaipur we were greeted by Shri Dharmachandji, the President of the organization, Shri Ramesh, the treasurer and Shri Rajendra, the Secretary. After a warm welcome and lunch together, we were taken on a guided tour. At present there is a school which houses about 1100 students and is the only CBSE English school in a vicinity of 150 kms. From there we went to see the University where there are 700 students studying different degree courses such as B'Ed, D'Ed etc. There are also other specialized courses in Jain philosophy like Jainology, Comparative Religion, Life sciences, Non-violence etc. About 700 students have taken up these courses and about 7000 students have taken up distant education. In total there are 60 Samaniji who form the faculty and devote time imparting knowledge in these various courses.

After this we had a meeting with the Committee and the Vice Chancellor Samani Charitra Prajnaji. We discussed how the JVBI and SRATRC can join hands in designing various courses and offer the same to the Mumukshus of the SRATRC. Shri Nileshbhai spoke about the various activities of the Research Center and also described the vision of Param Pujya Shri Prem Acharayaji. We presented them our documentary "Celebrating Life" which was very much appreciated by the entire Committee and Samaniji.

Next day, we met Samani Charitra Prajnaji and Shri Nileshbhai discussed certain parmarth related topics. Samaniji was a faculty member in a Florida institute for 4 years and is well versed in scriptural knowledge and the prevailing socio

economic problems in the World. We later went to see the University Laboratory where Prof. Mishra is doing a research project on how sleep is related to sub-conscious mind. The Library has more than 70000 books & rare scriptures. Apart from reading rooms, students can access the digital downloads of certain books. We then saw their factory where they manufacture Ayurvedic medicines. They also provide free treatment to patients.

The overall experience of the Visit was very good and we carried home many happy memories and good wishes from this Institute. ♦

અર્વાચીન જૈન જ્યોતિર્ધરો

મહાતપસ્વી આચાર્યશ્રી શાંતિસાગરજી મહારાજ

ભૂમિકા: ભારતની આધ્યાત્મિક પરંપરામાં આજથી ૧૧૫ વર્ષ પહેલાં એક દિવ્ય પુરુષનો જન્મ થયો, જેમણે પોતાના વિશિષ્ટ ચારિત્રબળથી અને આગમોદ્ધારનાં સત્કાર્યો દ્વારા જૈન દર્શનનો ઉદ્ધાર કર્યો હતો. કેટલાય વર્ષોથી દિગંબર મુનિઓની પરંપરાનો લગભગ વિચ્છેદ થઈ રહ્યો હતો અને મહાવીર તથા કુન્દકુન્દના માર્ગને પ્રકાશિત કરવાવાળા દિગંબર મુનિઓ નહિવત્ હતા, ત્યારે વિ.સં. ૧૯૨૯ (ઈ.સ.૧૮૭૧) અષાઢ વદ છઠના ભોજગાંવથી ચાર માઈલ દૂર આવેલા બેલગુલ ગામમાં શ્રી ભીમગોંડાના ધર્મપત્ની શ્રીમતી સત્યવતી (સત્યભામા)ની કૂખે આચાર્યશ્રી શાંતિસાગરનો જન્મ થયો હતો. તેઓશ્રીએ આગળ ઉપર મુનિદીક્ષા અંગીકાર કરી, દિગંબર પરંપરાને પુનઃજીવિત કરવામાં અનન્ય ફાળો આપ્યો હતો.

નાનપણથી જ તેમનું શરીર દૃષ્ટપુષ્ટ અને બળવાન હતું. શક્તિબળની સાથે સાથે એમણે બાળપણથી જ શાંતિબળ-સમતાબળ પણ પ્રાપ્ત

કર્યું હતું. બાળપણથી જ તેઓ મિતભાષી અને મિષ્ટભાષી હતા. તેઓ લૌકિક આમોદપ્રમોદના સાધનોથી વિરક્ત રહી ધાર્મિક ઉત્સવોમાં હોંશપૂર્વક ભાગ લેતા, માતા સાથે નિયમિત દેવદર્શન માટે જતા, ધ્યાન તથા શાસ્ત્રાભ્યાસમાં ખૂબ જ રુચિ લેતા. ખાદીના સાદગીપૂર્ણ વસ્ત્રોનો જ તેઓ ઉપયોગ કરતા હતા. ઉત્તમ સદાચારપૂર્ણ જીવન જીવવાની પ્રેરણા તેમને સંસ્કારી માતા તરફથી હંમેશા મળ્યા કરતી હતી. પૂર્વસંસ્કારના પ્રભાવે આ પુણ્યાત્મા બાળપણથી જ અનેક અસાધારણ ગુણોના ભંડારસમા હતા.

વૈરાગ્ય, આજીવન-બ્રહ્મચર્ય અને શાસ્ત્ર-અધ્યયન: તે વખતના રિવાજ મુજબ આચાર્યશ્રી જ્યારે માત્ર નવ વર્ષની ઉંમરના હતા ત્યારે જ માતા-પિતાએ છ વર્ષની બાલિકા સાથે તેમના વિવાહ કરી દીધા, પરંતુ પ્રારબ્ધવશાત્ છ મહિનામાં તે બાલિકાનું મરણ થઈ ગયા પછી પુનઃ વિવાહ કરવાની અનિચ્છા પ્રગટ કરી અને આજીવન નિર્દોષ, નૈષ્ઠિક બ્રહ્મચર્યવ્રતનું પાલન કર્યું. માત્ર સત્તર-અઠાર વર્ષની ઉંમરે જ નિર્ગ્રન્થ

દીક્ષા અંગીકાર કરવાની તેમની ઈચ્છા હતી, પણ પિતાની સંમતિ ન મળવાથી તેઓ કરી શક્યા નહીં. સંસાર પ્રત્યેની તેમની અનાસક્તિ યુવાવસ્થાના પ્રારંભકાળથી જ સ્પષ્ટપણે દૃષ્ટિગોચર થાય છે. વ્યાપારાદિ કાર્યોમાં તેઓ ઉદાસ ભાવથી કામ કરતા અને પ્રભુભક્તિ, સત્સંગ, સ્વાધ્યાય તથા ચિંતનમનનની પ્રવૃત્તિઓમાં પોતાનું મન જોડેલું રાખતા. ધીરે ધીરે તેમની દુકાન સ્વાધ્યાયશાળા જેવી બની ગઈ. બપોરે ત્યાં ૧૫-૨૦ માણસો એકઠાં થતાં અને તેઓશ્રી તેમની સમક્ષ પ્રવચન આપતા.

યુવાવસ્થા અને દીક્ષાગ્રહણ: ૩૨ વર્ષની ઉંમરે આચાર્યશ્રી તીર્થરાજ સમેતશિખરની યાત્રા માટે ગયા. તીર્થયાત્રાની પાવન સ્મૃતિમાં તેમણે આજીવન ધી તથા તેલ નહીં ખાવાની દૃઢ પ્રતિજ્ઞા લીધી. યાત્રાથી ઘરે પાછા આવીને માત્ર એકવાર આહાર લેવાની પ્રતિજ્ઞા લીધી. કાળક્રમે પ્રથમ પિતાશ્રી અને પછી માતૃશ્રીનો તેમને વિયોગ થયો.

ત્યારબાદ દિગમ્બર મુનિરાજશ્રી દેવેન્દ્રકીર્તિજી મહારાજની આજ્ઞાનુસાર તેમણે ઉત્તૂર ગામમાં વિ.સં. ૧૯૭૨માં જેઠ સુદી ૧૩ના શુભ દિવસે ૪૩ વર્ષની વયે ક્ષુલ્લક પદની દીક્ષા લીધી. ક્ષુલ્લક અવસ્થામાં અનેક નાનીમોટી મુશ્કેલીઓ સહન કરીને સમતાવાન ‘શાંતિસાગર’ના રૂપમાં દૃઢ બની વિહાર કરતાં કરતાં મહારાજશ્રી ગિરનાર પર્વતપર પહોંચ્યા. નેમિનાથ ભગવાનની નિર્વાણ ભૂમિમાં સંયમની વર્ધમાન થયેલી ભાવના એલક દીક્ષાના રૂપમાં પરિણમી. મહાવ્રતી થવા માટેની

અનુકૂળ સામગ્રીને એકઠી કરતાં કરતાં મહારાજ પોતાની આધ્યાત્મિક સંપત્તિને દિન-પ્રતિદિન વધારવા લાગ્યા.

મહારાજ વિહાર કરતાં કરતાં પરનાલ ગામમાં પધાર્યા. ત્યાં બિરાજમાન દિગમ્બર મુનિ દેવેન્દ્રકીર્તિ મહારાજના ચરણોમાં નિર્ગ્રન્થ દીક્ષા પ્રદાન કરવા માટે પ્રાર્થના કરી. ગુરુદેવે નિર્ગ્રન્થ દીક્ષાને તલવારની ધાર સમાન અત્યંત કઠિન જણાવી, પણ વૈરાગ્ય સાગરમાં ડૂબેલા મહારાજશ્રીએ ગુરુદેવના હૃદયમાં પોતાના સંયમ-સદાચાર અને સત્યના બળ દ્વારા એવો વિશ્વાસ ઉત્પન્ન કર્યો કે દેવેન્દ્રકીર્તિ મહારાજે દીક્ષાકલ્યાણકના પવિત્ર દિવસે હજારોની મેદની સમક્ષ એલક શાંતિસાગરને મુનિ શાંતિસાગર બનાવી મહાવ્રત અંગીકાર કરાવ્યા. તે વખતે મહારાજની ઉંમર ૪૫ વર્ષની હતી. તે સમયનો મહારાજનો વૈરાગ્ય અવર્ણનીય હતો. મહારાજે વ્રતપાલનની દૃઢતા દર્શાવતા જણાવ્યું કે વ્રતપાલનની યોગ્ય સામગ્રી નહીં મળે તો હું જંગલમાં રહી સમાધિ-મરણ કરી લઈશ પણ વ્રતભંગ નહીં થવા દઉં.

મહાવ્રતોનું દૃઢતાથી પાલન કરતાં કરતાં તેમણે દક્ષિણ પ્રતિ વિહાર કર્યો. તે પ્રદેશમાં ધર્મનો પ્રભાવ વિસ્તાર્યો તથા અનેક કુરીતિઓનું નિવારણ કર્યું. તેમણે કેટલાયે શ્રાવકોને ત્યાગી અને વ્રતીની દીક્ષા આપી. વિ.સં. ૧૯૮૦માં સતારા જિલ્લાના સમડોલી ગામે તેઓશ્રીએ વિધિપૂર્વક શ્રમણસંઘની રચના કરી. ૫૨ વર્ષની વયે તેઓશ્રીને સમાજે આચાર્યપદ દ્વારા વિભૂષિત

કર્યા. ત્યારબાદ ૨૬ વર્ષે વિ.સં. ૨૦૦૭માં ગજપંથા (મહારાષ્ટ્ર)ના પંચકલ્યાણક પ્રતિષ્ઠા મહોત્સવના મંગલપ્રસંગે મહારાજશ્રીને ‘ચારિત્રચકવર્તી’ના પદથી અલંકૃત કરવામાં આવ્યા.

પુણ્યમૂર્તિ આચાર્યશ્રી સંઘસહિત જે ગામ કે નગરમાં જતા, ત્યાં ધર્મ તથા આત્મકલ્યાણની દીપમાલિકા પ્રકાશિત થતી. મહારાજના સાનિધ્યમાં ઉત્કૃષ્ટ શાસ્ત્રચર્યા, તાત્વિક પ્રવચન, સુંદર સંગીત-કીર્તન વગેરે સ્વ-પરકલ્યાણની પ્રવૃત્તિઓ અહર્નિશ ચાલુ રહેતી.

વિ.સં. ૧૯૮૪માં આચાર્યશ્રીએ સંઘસહિત સમ્મેદશિખરની વંદનાર્થે વિહાર કર્યો. આચાર્યશ્રીએ સાત વર્ષમાં પદયાત્રા દ્વારા લગભગ ૩૫,૦૦૦ માઈલનો પ્રવાસ ખેડ્યો હતો અને લાખો સ્ત્રી-પુરુષોએ આધ્યાત્મિક લાભ ઉઠાવ્યો હતો.

શ્રુતોદ્ધાર અને તેનો પ્રસાર: એકવાર આચાર્યશ્રીને જાણવા મળ્યું કે ભૂતબલી સ્વામીરચિત ધવલ-મહાધવલ પ્રાચીન શ્રુતસ્કંધ ગ્રન્થ એક હજાર વર્ષ પહેલાંના તાડપત્ર પર લખાયેલો છે અને અત્યારે તે જીર્ણ થઈને કીડાનો ભક્ષ થવાની સ્થિતિમાં છે. તે વખતે તેમને શાસ્ત્રસંરક્ષણની અત્યંત જરૂર લાગી અને તેથી મુંબઈ-સોલાપુર વગેરેના શ્રેષ્ઠીઓ સમક્ષ શ્રુત-સંરક્ષણની યોજના મૂકી અને તે આગમગ્રંથોને તાડપત્રોના આધારે તામ્રપત્ર પર લખાવ્યા, જેથી હજારો વર્ષ સુધી સુરક્ષિત રહે. ધવલાદિ આગમગ્રંથોનો તામ્રપત્ર પર પુનરુદ્ધાર કરાવીને

તે અમર કરાવ્યાનું જે પુણ્યપ્રદ અને ચિરસ્મરણીય કાર્ય તેઓએ કર્યું છે તે શ્રુતોદ્ધારના ઈતિહાસમાં સુવર્ણાક્ષરે લખાશે.

આચાર્યશ્રીના જીવનમાં કેટલાય ઉપસર્ગો, પરીષદો આવ્યા હતા, જે તેમણે અત્યંત નિર્ભયતાથી, ધીરજથી, સમભાવપૂર્વક સહન કર્યા હતા! તેથી તેઓ “ચારિત્ર-ચકવર્તી” તરીકે પ્રસિદ્ધ થયા હતા.

આચાર્યશ્રીએ સામાન્ય જનતા પર ધર્મપ્રભાવના દ્વારા અસાધારણ પ્રભાવ જમાવ્યો હતો. કેટલાય રાજા-રજવાડા, નવાબ અને અંગ્રેજ પદાધિકારીઓ પણ આચાર્યશ્રીના જીવનથી પ્રભાવિત થયા હતા.

આચાર્યશ્રીનું ઉત્તમ સમાધિ-મરણ: આચાર્યશ્રી શાંતિસાગર મહારાજે જીવનાન્તે ‘યમસંલ્લેખના’ ધારણ કરી જે પરમ વીરતાથી - ધીરતાથી દેહત્યાગ કર્યો તે તો સુવર્ણ મંદિર પર રત્નકળશ ચઢાવવા બરાબર અદ્ભુત, અનુપમ, આશ્ચર્યકારક અને લોકોત્તર છે.

ગજપંથા સિદ્ધક્ષેત્રમાં જિનેન્દ્ર ભગવાનની સમક્ષ આચાર્ય મહારાજે ૧૨ વર્ષનું પરમોત્કૃષ્ટ ભક્ત-પ્રત્યાખ્યાન નામનું સંલ્લેખના વ્રત અંગીકાર કર્યું. ત્યારથી જ તેમણે જીવનપર્યન્ત અન્નનો ત્યાગ કરી દીધો હતો. ગળપણ, ઘી તથા નમક આદિનો ત્યાગ તો મુનિદીક્ષા અંગીકાર કરી ત્યારથી જ હતો. ત્યાર પછી થોડાક સમયથી તેઓશ્રીએ ફળો અને શાકાહારનો પણ ત્યાગ કરી દીધો હતો.

સન ૧૯૫૫માં જ્યારે આચાર્યશ્રીની

આંખોનું તેજ ‘ઓછું થવા માંડ્યું’ ત્યારે પરમવિવેકી, પૂર્ણ નિરતિયાર પ્રાણીસંયમ તેમ જ ઈન્દ્રિયસંયમના પાળનારા મહારાજે વિચાર્યું કે હવે ઈર્ષ્યા-એષણા-આદિ સમિતિઓનું (આંખોથી બરાબર જોઈને જ ચાલવું કે ભોજન લેવું એવી પ્રતિજ્ઞાઓનું) નિરતિયાર પાલન અશક્ય છે. તેના વગર પ્રાણી સંયમ પાળવો મુશ્કેલ છે અને તે સ્થિતિમાં પરમ વિશુદ્ધ મહાપ્રતોનું પાલન પણ અશક્ય છે. આમ જાણી મહારાજશ્રીએ સંલેખના વ્રત ધારણ કર્યું.

ભાદરવા સુદ બીજ વિ.સં. ૨૦૧૨ તા. ૧૮-૯-૧૯૫૫ને સવારે ૬.૫૦ વાગે ૮૪ વર્ષની ઉંમરે આચાર્યશ્રીએ આ નશ્વર દેહ છોડીને પોતાની જીવનલીલા અત્યંત વીરભાવથી સમભાવથી સમાપ્ત કરી. સમાધિ-મરણની ૫ મિનિટ પહેલાં જ આચાર્યશ્રીએ જિનેન્દ્રમૂર્તિને પોતાના હાથોથી સ્પર્શ કરી તેમના ચરણોમાં પોતાનું શીશ રાખેલું. છેવટે પૂર્ણ સાવધાની સહિત “નમઃ સિદ્ધેભ્યઃ”નો અંતર જાપ કરતાં કરતાં આચાર્યશ્રીએ પરમ શાંતભાવોમાં સ્થિત રહી દેહોત્સર્ગ કર્યો.

પરમપૂજ્યઆચાર્યશ્રી-શાંતિસાગરમહારાજે ત્રીસ-ચાલીસ વર્ષ સુધી આદર્શ મુનિપદને આવશ્ય એવા અહિંસાદિ પંચમહાપ્રતોની નિર્દોષ સાધના કરી, સિંહનિષ્કીડિત વ્રત સરીખું અત્યંત કઠણ તપશ્ચરણ કરીને શરીરને અને ઈન્દ્રિયોને પોતાના દાસ બનાવી દીધા. તેઓશ્રીએ કામક્રોધાદિ

ષડ્રિપુ પર વિલક્ષણ વિજય મેળવ્યો. તેમણે ગમે તેવી પ્રતિકૂળ અને ભયાનક પરિસ્થિતિમાં પણ પોતાના ચિત્તની શાંતિ ડગવા દીધી નહીં. છેવટની તેમની ૩૫ દિવસની સંલેખના પછી તો એ વાત પ્રત્યક્ષ અને ઉત્કટતાથી હજારો લોકોના સાક્ષાત્ અનુભવમાં આવી કે અન્ન-જળનો ત્યાગ હોવા છતાં આચાર્યશ્રીના મુખ પર કોઈપણ ઉદ્વિગ્નતા અથવા વેદનાની છાંટ પણ જોવામાં આવી નહોતી પરંતુ શાંતિ અને પ્રસન્નતાની સ્પષ્ટ છાયા જોઈ શકાતી હતી. આદર્શ, ઉચ્ચ જીવન અને એક વીરની જેમ મૃત્યુને તેમણે કરેલું આહ્વાહન તેમની દૃઢ આત્મશ્રદ્ધા અને દિવ્ય આત્મબળનું આદર્શ પ્રતીક છે !

આચાર્યશ્રીની શિષ્ય પરંપરા: વર્તમાન યુગમાં આ મહાન તપસ્વી અને તેજસ્વી આચાર્યશ્રીએ દિગંબર મુનિ પરંપરાનો પુનરુદ્ધાર કર્યો અને ઉત્તર ભારતમાં મુનિવિહારની જે પ્રથા લુપ્તપ્રાય થઈ ગઈ હતી તેને પુનઃ જીવિત કરી.

તેમના પ્રખર વ્યક્તિત્વથી પ્રેરણા અને માર્ગદર્શન પામીને અનેક પુનિત આત્માઓએ આત્મકલ્યાણના માર્ગને ગ્રહણ કરીને ત્યાગમાર્ગનો સ્વીકાર કર્યો, જેમાં શ્રી વીરસાગર, શ્રી ચન્દ્રસાગર અને શ્રી નેમિસાગર જેવાં તપસ્વીઓ, શ્રી કુંથુસાગર અને શ્રી સમંતભદ્ર જેવા શ્રુતનિષ્ઠ મહામુનિઓ તથા અનેક આર્યિકાઓ અને ત્યાગીઓનો સમાવેશ થાય છે. ♦

નોંધ: પરમ શ્રદ્ધેય પૂજ્ય શ્રી આત્માનંદજી લિખીત પુસ્તક “અર્વાચીન જૈન જ્યોતિર્ધરો” માંથી ઉપર્યુક્ત પ્રકરણ, અનન્ય પરિવર્તન ટીમ દ્વારા સંકલિત કરવામાં આવ્યું છે.

પ્રશ્નોત્તરી

Questions from Aspirants Answers by the Enlightened One

Q સહજ સ્વરૂપમાં આત્માની લીનતા હોય અને અસંગપણામાં પણ આત્માની લીનતા હોય છે તો બન્નેમાં ફરક શું છે ?

આ બન્ને શબ્દો થાય પણ અનુભવ થાય તો શબ્દો જુદા જુદા હોય પણ બધાયનો અર્થ એક જ સરખો હોય.

સહજપણું કે આત્માનું અસંગપણું બન્ને લગભગ એક જ છે, સહજસ્વરૂપ જ્યારે કહીએ તો એકવાર સહજસ્વરૂપની પ્રાપ્તિ થઈ જાય એટલે અખંડ મોક્ષ સુધી રહ્યા કરે છે, એક સેકેન્ડ માટે પણ બ્રેક નથી થતી. આત્માનું સહજસ્વરૂપ એનું બીજું નામ મોક્ષ છે, કેવળજ્ઞાન છે, અખંડ સમાધિ છે, અસંગપણું જ્યારે કહીએ ત્યારે સહજસ્વરૂપની દશા અત્યંત નજીક છે. અસંગપણું અમુક ચોક્કસ સમય રહી પાછું એક થઈ જાય ફરીથી અસંગપણું આવે ફરીથી બ્રેક થઈ જાય તો કેવળજ્ઞાનની પૂર્વભૂમિકા છે એમ સમજવું.

Q વિશાળ બુદ્ધિ, મધ્યસ્થતા, સરળતા આ બધા આત્મિક ગુણોમાં વિશાળ બુદ્ધિ કેવા પ્રકારની હોવી જોઈએ ?

ઘણી બધી સમજણ અથવા તીક્ષ્ણ બુદ્ધિ એટલે વિશાળ બુદ્ધિ નહીં પણ ગમે તેવા સંજોગો હોય અને દૃઢ્યની અંદર ગમે તેવી ઉથલપાથલ થતી હોય ત્યાં બળવાન એવો સમતાભાવ રહ્યા કરે. બીજા શબ્દોમાં કહેવું હોય તો ગમે તેવા સંજોગોની અંદર બુદ્ધિ એટલી વિશાળ છે કે કોઈપણ પ્રસંગમાં કોઈ અસર ન થાય.

જેવી રીતે લોઢી બહુ તપતી હોય અને પાણીના છાંટા નાખીએ તો અર્ધી સેકેન્ડમાં ઉડી જાય, ઉંડા કૂવામાં બે ચાર બાલદી પાણી નાખી દઈએ તો કૂવાને કોઈ ફરક ન પડે એવી રીતે વિશાળ દૃદ્યની અંદર સંસારમાં જે કોઈ પ્રસંગો બની રહ્યા છે એવા એકપણ પ્રસંગની અસર માત્ર ન થાય એ છે વિશાળ બુદ્ધિ.

ત્રીજા અર્થમાં રાગ કહીએ, દ્વેષ કહીએ, અહમ્ભાવ કે માનભાવ કહીએ એવા જે જે પ્રસંગો, ત્યારે વિશાળ બુદ્ધિ પોતાનામાં સમાવી લે, કાંઈપણ બહાર કહે નહીં અથવા બીજાને જણાવે નહીં!

Q મારામાં મને એક દોષ બહુ જ નડ્યા કરે છે તે એ કે કોઈ ભાવ આવે એ ભાવ મારાથી છૂટતા નથી. કષાયના ભાવ છોડવાની મહેનત કરું છું તો પણ એવા ભરાઈ ગયા હોય છે કે મંત્ર સ્મરણ કરું છું તો પણ છૂટતા નથી, તો મારે શું કરવું?

એ ભાવ છૂટે ત્યાં સુધી પુરુષાર્થ કર્યા જ કરવાનો છે. કોઈપણ ભાવને છોડવા માટે એક પુરુષાર્થ જ ઉપાય છે. પૂર્વના એવા જટીલ કર્મો લાગ્યા હોય તો કદાચ એક કે બે ભવ પણ લાગી જાય આ ભાવને છોડતા (છૂટતા). આ ભવમાં બધું જ પ્રાપ્ત થઈ જાય એવો કોઈ નિયમ નથી એટલે જે કાંઈ કરો છો તે ચાલુ રાખો. ક્ષમાપના, પ્રાયશ્ચિત, નકારભાવ કર્યા કરો. આવા ભાવથી છૂટવું છે, છૂટવું છે એવા ભાવ બળવાનપણે કર્યા કરો તો એકથી બે ભવમાં બધું ગોઠવાઈ જશે. નિયમ એવો નથી જ કે ધર્મની વાત આજે સાંભળી અને આ ભવમાં મોક્ષ તરત જ મળી જાય, એ સંભવ નથી.

Q એક ક્ષણમાં એક જ વિચાર કે ભાવ થઈ શકે તો ક્ષણે ક્ષણે અનંતા કર્મો આત્માને લાગ્યા કરે અને કર્મો બંધાયા કરે એ કઈ રીતે?

આત્મા કોઈ પણ જાતના વિચાર કરે એ ભાવ કર્મ કહેવાય અને ભાવકર્મના નિમિત્તથી દ્રવ્યકર્મ બંધાય. આ એક જ કર્મ બાંધવાની રીત છે. દરેક સેકેન્ડે જીવ વિચાર કરે છે, કરે છે અને કરે છે. પ્રત્યક્ષપણે ન કરતો હોય તો પરોક્ષપણે કરે છે, જાગૃતિમાં ન કરતો હોય તો અર્ધ જાગૃત અવસ્થામાં ઉપયેતનામાં વિચારો ચાલ્યા જ કરે છે. વિચાર વગર એક ક્ષણ પણ રહી શકાતું નથી. સાબિતીરૂપે સપનામાં ઘણા બધા દ્રશ્યો, ભાવ, વિચાર આત્મા કર્યા જ કરે છે. કોઈપણ ભાવ આત્મા જ્યારે કરે છે ત્યારે ચોક્કસ બંધનું કારણ છે એમ સમજો. ♦

SPECIAL REPORT

SPIRITUAL SOJOURN TO THE USA

❖ Mehul Chovatia

It was a once in a lifetime opportunity of accompanying Shri Nilesbbhai Mehta, Shri Nitinbbhai Ajmera and Miss Siddhi Ajmera on a 3 week spiritual sojourn to the USA in September, 2014. The excitement amongst us 4 Jignashus, Nishit Vora, Gautam Bavishi, Jitendra Doshi and Mehul Chovatia was palpable since last many months. As the D-Day approached, the 6 of us from Kolkata flew down to Mumbai on Monday, the 29th September 2014 and went straight to Param Pujya Pappaji's residence to seek his Blessings and advice for the trip. His divine aura, cheerful disposition and spiritual guidance ensured the trip's success instantly and made us feel exalted as we departed along with Nilesbbhai for our onward journey to Newark - USA East Coast.

On board the air craft, spiritual discussions with Nilesbbhai were priceless. His precious anecdotes and one liners were exemplary and were to

be a major highlight of the USA trip! His vision and unselfish desire to motivate everyone to the path of spiritual well-being was contagious. As planned, our first leg of the tour was planned to cover New Jersey, Connecticut and Boston on the USA-East Coast and the second leg was to cover Los Angeles and San Diego on the West Coast. Shibirs had been planned for all 3 available weekends, one each in Connecticut, Los Angeles and San Diego, with continuous informal sessions on weekdays.

SPIRITUALITY BECKONS ON THE EAST COAST

We landed in Newark on Tuesday, 30th September, 2014 where mumukshus, Chintan and Ripple Shah took care of all our arrangements. The first 3 days saw informal meetings and discussions with many important dignitaries, heads of different organizations like Franklin Derasar and Swaminarayan Mandir. Thought provoking spiritual sessions with mumukshus in the presence of Nilesbbhai were also held during these days.

The Weekend Shibir was held at the Jain Centre, Connecticut. Though it was a typical cold wet morning, the atmosphere was electric amongst all attendees which included Mr. & Mrs. Vimal Rupani from Connecticut, Mr. & Mrs. Hetal Shah from Montreal, Mr. &

Mrs. Sompuria from Dallas, Mr. & Mrs. Darshan Soni and Mr. & Mrs. Ashish from Boston, Mr. Ritesh Bavisi etc. to name a few. Their enthusiasm was richly rewarded with Shri Nileshbhai's consummate satsang on "Sadguru Bhakti Rahasya". Soulful devotional songs and pristine meditation by Siddhi Ajmera left everybody spellbound. A short skit enacted by mumukshus on spiritual changes brought within by attending Satsang drew loud applause from all present. Crisp and precise replies by Shri Nileshbhai & Shri Nitinbhai Ajmera to all jignashus in the Question-Answer round ended this introspective shibir.

The evening saw an evolved Bhakti at Mayuriben Kamdar's residence. Devotional dance performance by Mrs. Simky & group had everyone on their toes. Even Nileshbhai obliged with his patent dancing moves! Soon some Devotional Garba & Dandia followed which had everybody dancing. In the midst of the echoing vibrations, we could feel the divine presence of Param Pujya Pappaji. Thereafter, rendition of bhakti

songs by Siddhi Ajmera left everybody mesmerized. The melodious evening stretched late into night captivating everyone with its divinity.

Next leg of the journey was towards Boston, where we were all put up at Darshan Soni's place. Discussions stretched into late nights on spiritual inputs, sharing of personal experiences and efforts made for achieving spiritual growth. After a wholesome experience, we returned to Jersey City. Numerous spiritual sessions included one at Mr. & Mrs. Mayur Doshi's residence at Long island, another with youngsters at Chintan Shah's residence and one with a Chinese personnel, influenced greatly by our Research Centre's scientific approach towards perceiving one's own soul. A visit to the Franklin Deraser rounded our exhilarating and spiritually valuable trip to the East Coast.

OFF TO THE WEST COAST

In Los Angeles, Premal and Darshi Doshi hosted us and together with Mr. & Mrs. Hiren took care of all our arrangements while in San Diego, Mr. & Mrs. Pritesh Vora hosted us. A visit to the Los Angeles Jain Centre on the 9th October evening on the occasion of Atma Sidhi Rachna Diwas was immensely soul searching.

The back to back Weekend Shibirs at Los Angeles and San Diego had Shri Nileshbhai at his interactive best. His cheerful disposition and excellent explanation of "Vees Dohras" replete

with apt examples and one liners set the tone for spiritual introspection for everyone. Sample Quote: "Don't concentrate on dosh, concentrate on Atma's Gunas and dosh will automatically go away, like the all important mobile phone is automatically forgotten once our attention is drawn towards something more urgent." Examples like these compelled everyone to be a part of interactive discussions. His statement to the audience in San Diego that "Tap thi Nirjara nathi" had everyone bewildered. His subsequent clarifications to all the posers drew a round of applause from the audience. Forgiveness meditation by Siddhi Ajmera engulfed everyone in an absolving phase. The informal round table Question Answer Session had everybody participating with consistent inspiring answers by Nileshbhai and Nitinbhai satisfied everyone's doubts.

Bhakti evening was organized at Shri Subhasbhai Khara's place. The tranquil atmosphere and the soulful rendition eulogizing all atmagyanis held everyone in spiritual bliss. Feet started moving automatically to rhythmic spiritualistic beats and transported everyone to another world altogether. It was sheer magic for us!

Many other visits to various dignitaries' houses with exchange of spiritual ideas were the order of the later part of our stay in San Diego. Nileshbhai's experiences with

East Coast Haribhais

spirituality and personal equation with Param Pujya Pappaji had us enthralled and motivated throughout the trip and his "Anand" swabhav with his twinkling smile, together with Nitinbhai's spontaneity and Siddhi's melodious voice will be cherished by us forever.

OUR TAKEAWAYS

Contrary to our perception that US mumukshus would be not be receptive towards religion, visitors or new ideas, our experience tell a different story! In fact, they were friendly, courteous and their spiritual progress was far beyond our expectations. Under the guidance of Param Pujya Pappaji and Nileshbhai, they have really evolved to being superior souls and we were privileged to be in their company. We were really blessed to be on this trip and our takeaways cannot be expressed in words. A tremendous spiritual change has come within us, so says our family. Now, undoubtedly it can be sincerely said that "Sadguru sant swaroop tujh, e dhradhta kari didhi". ♦

एक प्रेरणात्मक सत्य कथा

सनतकुमार चक्रवर्ती

कुरु देश के गजपुर नगर में सनतकुमार राज्य करते थे। उन्होंने सर्व राजा-रजवाड़ों को वश करके चक्रवर्ती पद प्राप्त किया था। वे खूब स्वरूपवान थे। उनके जैसा सुन्दर रूप पृथ्वी पर किसीका न था। इन्द्र महाराजा ने देवों की सभा में सनतकुमार के रूप की प्रशंसा की। इन्द्र महाराज की वाणी सुनकर दो देवों को शंका हुई। खेद पाकर दोनों देव रूप की परीक्षा करने ब्राह्मण वेष धरकर सनतकुमार के पास पधारे। उस समय सनतकुमार स्नान करने बैठे थे। उनका रूप देखकर दोनों देव हर्षित हुए। सचमुच! जगत में किसीका न हो ऐसा रूप देखकर सनतकुमार को कहा, “आपका रूप देखने के लिए बड़ी दूर से आये हैं, वाकई विधाताने आपको बेमिसाल रूप दिया है।” ऐसा कहकर खूब बखान किये। सनतकुमार ने कहा, “इस समय मेरी यह काया स्नान के हेतु उबटन से भरी हुई है और काया खेह से भरी होने से बराबर नहीं है। मैं नाहकर पोषाक - अलंकार धारण करके राज्यसभा में बैठूँ तब मेरा रूप देखना। यथार्थ रूप देखना हो तो राज्यसभा मे पधारना।”

राज्यसभा की तैयारी हुई। सनतकुमार आभूषण वगैरह से सजधज कर आये और दोनों देव भी ब्राह्मण वेष में सनतकुमार का रूप निहारने पधारे। सनतकुमार स्नान करने बैठे थे उस समय का रूप उन्हे न दिखा, काया रोग से भरी हुई दिखाई दी। सनतकुमार को उन्हेने कहा, “नहीं, आपकी काया रोग से भरी हुई है।” सनतकुमार को मानसिक ठेस पहुँची लेकिन कहा, “मेरे रूप में क्या कमी है? मैं कहाँ रोगी हूँ?” देवों ने कहा : “एक नहीं, सोलह रोग से आपकी काया भरी हुई है।” सनतकुमार ने अभिमान से कहा, “आप पिछड़ी बुद्धि के

ब्राह्मण है।” ब्राह्मणों ने कहा, “एक बार थूंककर देखो तो सही।” सनतकुमार का मुख तांबूल से भरा हुआ था। उन्होंने थूंककर देखा तो उसमें कीड़े बिलबिलाते हुए देखें। वे यह देखकर सोचने लगे, “अरे रे। ऐसी मेरी काया? इस काया का क्या भरोसा?” ऐसा सोचकर छः खण्ड का राज्य-कुटुम्ब-कबीला सब कुछ छोड़कर चारित्र ग्रहण कर लिया।

उनके सेनापति, उनकी स्त्रीयाँ वगैरह हाथ जोड़कर राज्य में रहकर, राज्य चलाने की विनती करने लगे, लेकिन कुछ भी सुने बिना वे चारित्र में अटल रहें। किसीको भी उत्तर न दिया और विहार कर गये।

इन्द्र ने पुनः उनके संयम और निःस्पृहता व उनकी लब्धि की प्रशंसा की। पुनः एक देव को सनतऋषि की परीक्षा लेने का मन हुआ। वैद्य रूप धारण कर सनत मुनि के पास पहुँचे और उपचार करने को कहा। सनतकुमार ने कहा, “मुझे कोई इलाज नहीं कराना है। मेरे कर्मों का ही मुझे क्षय करना है, इसलिए भले ही रोग का हमला हो, इलाज करना ही नहीं हैं। औषध तो मेरे पास क्या नहीं है? कई विद्याएँ प्राप्त हुई हैं। देखो, मेरा यह थूंक जहाँ भी लगाऊँ, वहाँ सब ठीक हो जाता है। काया कंचनवर्णी हो जाती है। ऐसा कहकर अपना थूंक एक अंगूली पर लगाया तो वह भाग कंचन समान शुद्ध हो गया। ऋषि की ऐसी लब्धि देखकर देव प्रसन्न होकर अपने स्थान पर लौटे। सनतकुमार ने इस रोग का परिषह सातसों वर्ष तक सहा। कभी भी उपचार नहीं किया, समता रखकर कालानुसार तृतीय देव लोक पधारे। तत्पश्चात् दूसरा भव करके मोक्ष पधारे।” ♦

सौजन्य : जिन शासन के चमकते हीरे

મુમુક્ષુની કલમે

“અહો શ્રી સત્પુરુષ કે વચનામૃતમ જગહિતકરમ”

❖ સંજય હેમાણી

“અહો”

અહો! એક અનુભવ વાચક શબ્દ છે. જ્યારે સત્પુરુષના વચનની પ્રતીતિ થાય છે ત્યારે વિચારવામાં કે કલ્પનામાં પણ ન આવી શકે એવા પરિણામની અનુભૂતિ થાય છે અને હૃદયમાંથી સહજાસહજ શબ્દો સરી પડે છે, “અહો શ્રી સત્પુરુષ કે વચનામૃતમ”.

સંસારનું એક સાદુ ઉદાહરણ આપું છું જેની મને અનુભૂતિ થઈ છે. ઘણા દિવસ પહેલાં મને એક ઈમેલ આવ્યો હતો તેમા ૧૫-૨૦ ફોટોગ્રાફ આવ્યા હતા. ફોટો ચાઈનાના એક બ્રીજનો હતો અને તે ૬૦ કિમી. લાંબો બ્રીજ દરિયાની વચ્ચે બનાવવામાં આવ્યો હતો અને તેની સાથે એક હોટેલ પણ બનાવવામાં આવી હતી. ફોટોગ્રાફ જોતાંની સાથે જ મારા હૃદયમાં ઉદ્ગાર નીકળ્યા હતા વાઉ! ઓટ! ફેનસ્ટાસ્ટીક. આ દરિયાને જોવાથી એક પ્રકારની ખુશી થઈ હતી. તેવી રીતે

સત્પુરુષના વચનની પ્રતીતિથી એક પ્રકારની શાંતિનો અનુભવ થાય છે તે પહેલાં કોઈ દિવસ ન થયો હતો. તે શબ્દમાં સમજાવવા અસમર્થ છું અને ફક્ત સત્પુરુષના ઉપકારનું વેદન વારંવાર થયા કરે છે.

“શ્રી” - લક્ષ્મી ‘સત્પુરુષ’

આત્મલક્ષ્મીને વરેલા એવા જે પુરુષ છે તેનું નામ સત્પુરુષ. બીજા અર્થમાં એક ઉદાહરણ આપી સત્પુરુષનું સત્પુરુષપણું કેવું હોઈ શકે તેનો એક પ્રયત્ન કરું છું. જેમકે પાણીનો સ્વભાવ શીતળતાનો છે અને ત્રણે કાળમાં પાણીમાં આગ લાગી ન શકે એવી અનુભવ સહિતની સમજણ છે. તેવી જ રીતે ‘આત્મા’નો સ્વભાવ કે ગુણ ‘પરમ સુખશાંતિ’નો છે અને જડ (પર) પદાર્થમાં સુખ નથી, તેનાથી કોઈ પ્રકારે લાભ કે હાની નથી અને તેથી જડ પદાર્થમાં કોઈપણ પ્રકારના

ફેરફાર કરવાની વૃત્તિ રહેતી નથી. એવી અનુભવ સહિતની સમજણ છે તે સત્પુરુષનું સત્પુરુષ પણું છે. તેવી જ રીતે સંસારી સુખ-દુઃખનું કારણ મારા આત્માથી ભિન્ન જડ પદાર્થ નથી એમ સમજાય છે અને તેથી ઈચ્છારહિતપણે સમભાવમાં જે રહે છે તે સત્પુરુષનું સત્પુરુષપણું.

“સત્પુરુષ કે વચનામૃતમ જગહિતકરમ”

આવા પ્રકારની અદ્ભુત દશા જેમને પ્રાપ્ત છે તે સત્પુરુષના વચનો મોક્ષ માર્ગે લઈ જનારા છે અને આખા જગતનું કલ્યાણ કરનારા છે. આ વચનનો અર્થ કરતાં કરતાં એમ સમજાય છે કે સત્પુરુષના જે કંઈપણ વચન છે તે ઉપર વિચાર કરી તેનો ડે દુ ડે લાઈફમાં પ્રયોગ કરી તેના પરિણામનું અવલોકન કરી તેમના આશય (એટલે કે મારા આત્માના ગુણો પ્રગટ કરવાનું છે) સાથે ટેલી કરવાનું છે. સત્પુરુષના વચનો કેટલીકવાર એટલા બધા સરળ લાગતા હોય છે કે તેને સાંભળતાની સાથે એવું લાગે છે કે મને સમજાઈ ગયું છે, તેથી જીવ તેને ડે દુ ડે લાઈફમાં પ્રયોગ નથી કરતો અને પ્રયોગ ન કરવાને કારણે પ્રતીતિ નથી મળતી, પણ સમજાઈ ગયું છે એવો ભ્રમ રહે છે. કેટલીક વાર તેમના વચનો અઘરા લાગે તેવા હોય છે, ન સમજાય તેવા હોય છે અથવા તો ખોટા લાગે તેવા હોય છે એટલે જીવ તેના ઉપર વિચાર કરતો નથી અને એટલે પ્રયોગ પણ કરતો નથી.

પૂજ્યશ્રીનું એક ખૂબ જ સરળ વચન મને સમજાઈ ગયું હતું એવું મને લાગતું હતું પણ તેના ઉપર પ્રયોગ કર્યા પછી મને ખબર પડી કે તે

સમજવામાં મારી સૌથી મોટી ભૂલ હતી. તે વચન છે ‘બીજાના અભિપ્રાય ને સમજવાની કોશિશ ન કરે તેનું નામ સ્વચ્છંદ’.

પહેલા તો મને એવું લાગ્યું કે આ દોષ મારામાં છે જ નહીં પણ તેના ઉપર પ્રયોગ કરવાથી મને અનુભવમાં આવ્યું કે હું સૌથી મોટો સ્વચ્છંદી છું અને તે સ્વચ્છંદના કારણે બીજા દોષો લક્ષમાં આવ્યા.

૧. બીજાની વાત હું સાંભળતો જ ન હતો કારણ કે મારામાં ‘ધીરજ’નો અભાવ હતો.

૨. સાંભળ્યા પછી તેને મારા પોતાના દ્રષ્ટિકોણથી અભિપ્રાય બાંધી લઈ અનંતા કર્મનું બંધન કરતો હતો એટલે કે મધ્યસ્થપક્ષે તેને સાંભળતો નહતો.

૩. બીજાનો અભિપ્રાય, તેમની દ્રષ્ટિ સમજવા માટે એકાગ્રતા અને ઉંડા વિચારનો અભાવ પણ લક્ષમાં આવ્યો.

ઘણા બધા પ્રસંગો ઉપર પ્રયોગ કરતાં કરતાં આ દોષો અંશે મંદ થયા છે અને તેમાંથી એક પ્રસંગ ને હું વ્યક્ત કરું છું.

મારા ઑફિસના એક જુનિયર સ્ટાફે મારી સાથે ફોનમાં વાત કરતાં કરતાં ખૂબ ખરાબ વર્તન કર્યું, અને તેના હળાહળ જૂઠું બોલવાના કારણે મને ક્રોધ આવ્યો હતો. પણ તરત જ ઉપરનું વચન લક્ષમાં આવવાથી મેં ધીરજપૂર્વક સાંભળી અને તેને કહ્યું કે, ‘મैं तुमसे बादमें बात करता हूं, એમ કહી ફોન રાખી દીધો. વચન લક્ષમાં હોવાના કારણે મને તેના પ્રત્યે કોઈપણ પ્રકારનો દ્વેષભાવ નહોતો થયો અને હું મધ્યસ્થ ભાવમાં રહી શક્યો. શેના કારણે તેણે મારી સાથે

આવું વર્તન કર્યું તે સમજવામાં આવતું ન હતું. પછી વિચાર કરતાં કરતાં મને એક વિચાર એવો આવ્યો કે જો એક આતંકવાદી ઘણા બધા જણને મારતો હોય તો તેનો શું દ્રષ્ટિકોણ હોઈ શકે ?

જો એક આતંકવાદી કોઈ એક દ્રષ્ટિકોણથી સાચો હોય તો દુનિયામાં કોઈપણ વ્યક્તિ ખોટો હોઈ ન શકે. આતો એક દ્રષ્ટિકોણ છે પણ હજી કેટલાય પ્રકારની પરિસ્થિતિ હોઈ શકે છે જેનો કદાચ મને ખ્યાલ કે કલ્પના પણ ન હોય. મતલબ એમ નથી કે બધા ખોટા હોય. બે દિવસ પછી મને ઑફિસના બીજા સ્ટાફ પાસેથી જાણવા મળ્યું કે જેણે મારી સાથે મીસબીહેવ કર્યું હતું તેના ફેમીલીમાં ઘણા પ્રોબ્લમ ચાલી રહ્યા હતા તેથી તેનું ખરાબ વર્તન થયું હતું.

આવા પ્રકારના ઘણા પ્રસંગો પર પ્રયોગ કર્યા પછી બીજાની પરિસ્થિતિની જાણ થતાં કોઈ પ્રકારે તે પણ સાચા હોય એમ ખ્યાલમાં આવ્યું.

આમ આ વચનનો વારંવાર લક્ષ કરવાથી ઘણા બધા જુદા જુદા પ્રકારથી પ્રતીતિ મળી તેના કારણે મને એ સમજાયું કે, આ વચનમાં ભગવાન મહાવીરની સ્યાદવાદ શૈલી, અનેકાંતવાદ શૈલીનો સિદ્ધાંત રહેલો છે, આજે “સત્યુરુષના વચનની પ્રતીતિ” પ્રયોગથી અનુભવાય છે, અને અંશે ધીરજનો ગુણ, મધ્યસ્થતાનો ગુણ અને ઉંડા વિચારને કારણે મારી સર્વ જીવોને જોવાની દ્રષ્ટિમાં એક જબરદસ્ત પરિવર્તન આવ્યું છે. ત્યારપછી સહજપણે તેમની “આજ્ઞામાં રહેવાની અપૂર્વ રૂચી” પ્રગટ થઈ છે અને તેમની આજ્ઞાનો આશય પણ અંશે સમજાય છે. ભાવપૂર્વક નિત્યક્રમ કરવાની, સમજણપૂર્વક વાંચન

કરવાની, ઉપયોગ પૂર્વક મંત્ર સ્મરણ કરવાની અને રૂચીપૂર્વક સંત્સંગ કરવાની બધી આજ્ઞાનો એક જ આશય છે, “દેહથી ભિન્ન હું આત્મા છું એ સિવાય કંઈ મારું નથી. આ દેહને મારો કરી દેહના જેટલા સંબંધી છે તે બધા મારા માનેલા છે એ બધા પૂર્વના ઋણાનું બંધનનું ઋણ ચુકવી દેવું છે.” એટલે કે દરેક ક્ષણ મારે ‘સમતાભાવ’માં રહેવાનું છે.

પણ ચારિત્ર મોહનીય કર્મના ઉદય કારણે હજી પણ ફેશસ્ટ્રેશન, ઈરીટેશન, ક્રોધ અને બીજા ઘણા દોષો (રીએક્શન) થયા કરે છે, પણ આજ્ઞાનું આરાધન કરતાં કરતાં તે બધા દોષોના ટાઈમપીરીયડ અને ઈન્ટેનસીટીમાં ઘણી મંદતા આવી ગઈ છે તે મારા સાક્ષાત અનુભવથી જણાય છે.

શાસ્ત્રમાં નથી, સાંભળવામાં નથી છતાં અનુભવમાં આવે તેવું જેનું (સત્યુરુષ) કથન છે, જેનાથી જૈન દર્શનનો મુખ્ય સિદ્ધાંત સ્યાદવાદ શૈલી કોને કહેવાય તે સમજાય છે ત્યારે સહજાસહજ તેમના (સત્યુરુષ) પ્રત્યેની સ્વચ્છંદ નિરોધપણે ભક્તિ પણ અંશે પ્રગટી છે.

“હે વીર પ્રભુ મહાવીર અમે તમારામાં અને સત્યુરુષમાં કંઈ ભેદ હોય એમ સમજતા નથી. તમારા કરતાં અમને તો સત્યુરુષ જ વિશેષ લાગે છે, કારણ કે તમે ફક્ત નિશ્ચયનયમાં વર્તો છો અને હું ફક્ત વ્યવહારનયમાં વર્તું છું પણ મારા સત્યુરુષ નિશ્ચય અને વ્યવહાર બન્નેમાં વર્તે છે અને અમને વ્યવહારથી નિશ્ચય પ્રગટાવે છે તેથી તમારાથી પણ સરળ છે.” ♦

मुमुक्षुकी कलम से

नया साल

❖ प्रमिला बैद, जमशेदपुर

नये साल में करें प्रवेश, प्रभु से करके वादा,
तेरे वचनों तले रहूंगी, जितना हो सके ज्यादा।

नया साल है अनुपम बगिया, हर पल कीमती फूल,
कर उपयोग सुधारें, हुई अनादिकी जो भूल।

नया साल है रिमझिम बारिश, हर एक बूंद है अमृत,
प्रेम के रस को उर में भर, करें बैर कटुता विस्मृत।

नया साल है ऐसा महालय, हर ईंट हो भक्ति की,
एक ईंट भी व्यर्थ न जाए, आत्मा की बढ़े शक्ति।

नया साल है बहती नदिया, आगे बढ़ती जाय,
पुरुषार्थ से पीछे नहीं हटना, समय न लौट के आए।

नया साल हो सूरज, हममें इतनी उर्जा भर दे,
मिटे प्रमाद का अंधकार, सुती चेतना जागृत कर दे।

नया साल है ऐसा समुन्दर, लहरें आती जाती,
कर्म उदय से ना घबराना, पुरुषार्थ की जले बाती।

नया साल हो चाँद, हृदय में, सत् किरण फैलाए,
त्रिविध ताप से दग्ध हृदय को, शीतलता पहुँचाए।

नया साल हो मेघ गगन का, मोरनी हम बन जाए,
अनंत काल से भूले थे जिसको, पाकर खुश हो जाए।

नया साल है अद्भुत झरना, कल - कल बहता पानी,
सब जीव में परमात्मा देखें, यही प्रभु की वाणी।

नया साल है ऐसा पर्वत, कहीं फिसलन, कहीं सीढ़ी,
गिरे तो बढ़े संभलकर, हम हैं मोक्ष की भावी पीढ़ी।

नया साल है ऐसा तरुवर, फल देता वह मीठे,
गुरु आज्ञा में रहे सदा, संसार भाव यदि छूटे।

नया साल है ऐसा मंदिर, कण - कण में प्रभु आशिष,
उनकी शान है हमें बढ़ाना, हम हैं उनके वारिस।

नए साल का स्वर्णिम पल है, ऐसा अद्भुत खजाना,
करें उपयोग हम लक्ष्य बनाकर, निज स्वरूप को पाना। ♦

બાર ભાવના

સંસાર ભાવના

❖ સંકલન : હર્ષા શાહ, મુંબઈ

“જ્ઞાનીઓએ આ અનંત ખેદમય, સંસારને અનંત દુઃખમય, અવ્યવસ્થિત, યથાવિચળ અને અનિત્ય કહ્યો છે. અનંત તાપ, અનંત શોક, અનંત દુઃખ જોઈને તેઓએ આ સંસારને પૂઠ દીધી છે, તે સત્ય જ છે. એ ભણી પાછું વળી જોવા જેવું નથી. ત્યાં દુઃખ, દુઃખ ને દુઃખ જ છે. દુઃખનો એ સમુદ્ર છે.”

શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર (મોક્ષમાળા - ૫૨)

દણા જ્ઞાનીઓએ સંસારને ભયંકર જંગલની ઉપમા આપી છે. તે વન લોભના દાવાનળથી ભડકે બળે છે. વળી જીવ તેમાં તૃષ્ણા, મમત્વ, અહમ્મના લાકડા હોમે જાય છે. આથી તે દાવાનળ બુઝાતો નથી. આવા સંસારમાં જીવની ચાર ગતિઓ છે. દેવગતિ, મનુષ્યગતિ, તિર્યચગતિ, નરકગતિ. આ ચારેય ગતિઓમાં દુઃખ છે, અશાંતિ છે, કલેશ અને સંતાપ છે. એટલા માટે જ સંસારમાંથી શીઘ્ર, અતિ શીઘ્ર બહાર નીકળી જવાની પ્રેરણા તીર્થંકરોએ આપી છે. મુક્તિ-મોક્ષ પામવા માટે ઉપદેશ આપ્યો છે.

સંસાર સ્વરૂપનું દર્શન કરાવીને જ્ઞાનીપુરુષ જીવોને સંસારમાંથી વિરક્ત બનાવવા ચાહે છે. મોહાસક્તિ તોડવા ઈચ્છે છે. ભ્રમણાના સુખોથી જીવોને મુક્ત કરાવવા ઈચ્છે છે. દરેક ગતિમાં કેવા કેવા દુઃખો છે તે જોઈએ.

દેવગતિના દુઃખો : સામાન્ય રીતે એવું મનાય છે કે દેવલોક, સ્વર્ગમાં સુખ જ સુખ છે. એ ભૂમિ, ભોગભૂમિ છે. છતાં ત્યાં સૌ પ્રથમ દુઃખ એ છે કે એ ભોગભૂમિમાં જન્મેલા દેવોના શરીર પણ નાશવંત છે. આયુષ્યકર્મને આધિન છે અર્થાત્ મૃત્યુ છે અને જ્યાં જ્યાં મૃત્યુ છે ત્યાં દુઃખ છે.

દેવલોકમાં પુણ્યકર્મ પ્રમાણે દેવોને અત્યંત રિદ્ધિ, સિદ્ધિ, સમૃદ્ધિ હોય છે. છતાં બીજા દેવોની વિશેષ સમૃદ્ધિ જોતાં તેઓ ઈર્ષ્યાથી બળતા રહે છે. રોગ નથી પણ ભોગની દોડનું દુઃખ વિશેષ રહે છે. વળી મિથ્યામતિ દેવો ભોગ તૃષ્ણાને પરિણામે મૃત્યુ પામી લગભગ પૃથ્વી, પાણી, વનસ્પતિના સ્થાનોમાં જન્મ લે છે. તે અવધિજ્ઞાનથી જાણે છે અને અત્યંત દુઃખી થાય છે. આમ દેવલોકમાં પણ અત્યંત દુઃખ છે.

મનુષ્યગતિનાં દુઃખો : પહેલું દુઃખ

ગર્ભાવસ્થાનું. માતાના ઉદરમાં જીવ નવ-નવ માસ મળ,મૂત્ર, લોહી, પરુ આદિમાં અહોરાત્ર વેદના ભોગવી જન્મ પામે છે. જન્મનું દુઃખ, ગર્ભસ્થાનની વેદનાથી અનેકગણું હોય છે. ત્યારપછી બાલ્યાવસ્થા પમાય છે અને તે તો તદ્દન પરાધિનદશા, દુઃખે માથુ અને મા પેટ પંપાળે. પોતે બોલી શકે નહીં. રડી રડીને બાલ્યાવસ્થા પૂર્ણ થાય. ત્યારબાદ યૌવનનું દુઃખ. અભ્યાસની મુંઝવણો પૂર્ણ થતાં ધન ઉપાર્જન કરવા, અનેક પ્રકારના પાપમાં પડવું પડે. તેમજ યૌવનકાળમાં થનાર વિષયસુખોના સંયોગ - વિયોગનું દુઃખ.

ત્યારબાદ વૃદ્ધાવસ્થાનું દુઃખ. શરીર કંપે, ત્વચા પર કરચલીઓ પડી જાય, સૂંઘવું, સાંભળવું, દેખવું વગેરે શક્તિઓ મંદ પડી જાય છે. વાળ સફેદ થઈ જાય. શ્વાસ, ખાંસી વગેરે રોગ આવીને વળગે છે. ત્યારબાદ મૃત્યુનું દુઃખ. આ દેહમાંથી જીવ ચાલી નીકળે છે. કાયા હતી ન હતી થઈ જાય છે. તેમજ મરણ વખતે પણ કેટલી બધી વેદના હોય છે.

આમ મનુષ્યગતિમાં પણ સુખની આશાનું કોઈ કિરણ નથી મળતું. સુખ મળે તે પણ થોડા સમયનું હોય છે.

તિર્યચગતિના દુઃખો: તિર્યચગતિમાં નાના પશુને મોટા પશુઓનો ભય રહે છે. સિંહ, વાઘ વગેરે હિંસક પશુઓ, મૃગ, ગાય ભેંસ વગેરે પશુઓને મારે છે. પોતાનો ભક્ષ્ય બનાવે છે. શિકારીઓ હિંસક પશુઓનો શિકાર કરે છે, એટલા માટે હિંસક મનુષ્યોથી પણ પશુઓને ડર રહે છે. ઘોર ત્રાસ અનુભવતા તેઓ જીવે છે. આમ પશુઓને ખૂબ ભયંકર દુઃખો ભોગવવા

પડે છે, પરંતુ તેઓ અભિવ્યક્ત કરી શકતા નથી. તિર્યચગતિમાં જીવોને સૌથી વધારે દુઃખ છે ભૂખ અને તરસનું. પેટની અગ્નિથી બળતા તેઓ ભયંકર દુઃખો સહન કરે છે.

નરકગતિના દુઃખો: નારકીના જીવોને તપાવેલા સીસાનો રસ પાવામાં આવે છે. ગરમ ગરમ તેલથી સ્નાન કરાવવામાં આવે છે. ભયંકર આગમાં નાખવામાં આવે છે. ભાલાથી વિંધવામાં આવે છે. ઘાણીએ નાખી પીલવામાં આવે છે. નારકીના જીવો સદા પરવશ હોય છે. ત્યાંના જીવોને સદાય દાહજ્વર બાળતો હોય છે. આ જીવોને અવધિજ્ઞાન હોવાથી આવનારા દુઃખોને જાણી સતત ભયાકુળ રહે છે. નારકીના જીવોની ભૂખ-તરસ કદી પણ શાંત પડતી નથી. તેઓ અત્યંત ઠંડી અને અત્યંત ગરમીની વેદનાનો અનુભવ કરતા હોય છે. પરમાધામી દેવો નારકીના જીવોને ખૂબ સતાવે છે. ટૂંકામાં નરકગતિના જીવો મૃત્યુ પર્યંત અત્યંત દુઃખી અવસ્થામાં જીવતા હોય છે.

આમ સંસારની ચાર ગતિઓમાં અને ૮૪લાખ યોનિમાં ભટકતો, અનંત, અનંત દેહ ધારણ કરતો જીવ અનાદિથી ભવ સાગરમાં અનંતવાર ભ્રમણ કર્યા કરે છે. એવી કોઈ જાતિ નથી, એવી કોઈ યોનિ નથી, એવું કોઈ સ્થાન નથી કે એવું કોઈ કુળ નથી કે જ્યાં સર્વ જીવો અનંતવાર જન્મ્યા ન હોય અને મર્યા ન હોય. ચારે ગતિના આવા દુઃખો જાણ્યા પછી સંસારમાં ફરી આવવાનું મન થાય ? કદાપિ નહીં.

જ્ઞાનીઓએ આ સંસારને એક મોટા નાટકની પણ ઉપમા આપી છે. તે કેવી રીતે તે હવે જોઈએ.

આ સંસાર એક મોટું નાટકમંચ છે. એમાં પાત્રોનો પાર નથી. દરેક જીવો એમાં અભિનય કરે છે. કર્મ જે રીતે નચાવે એ રીતે જીવ નાચે છે. કોઈવાર પુત્રનું રૂપ લઈ નાચે છે તો કોઈવાર ભાઈનું રૂપ લઈને, કોઈવાર તે પિતા કે શત્રુનું રૂપ ધારણ કરે છે, તો કોઈવાર માતાનું, કોઈવાર બહેનનું તો કોઈવાર પુત્રીનું રૂપ લઈને સંસારના રંગમંચ ઉપર નાચે છે, અભિનય કરે છે. અનંતકાળથી આપણે આ જ અભિનય કરતા આવ્યા છે. ક્યારે એનો અંત આવશે તેનો આપણને ખ્યાલ પણ નથી.

આમ સંસારનાટકમાં પડેલા અને ભાન ભૂલેલા જીવની જે દશા થાય છે એ ખાસ ખ્યાલમાં રાખી તેના વિચાર કરવામાં આવે તો સ્વરૂપની વિચારણા ચાલશે. જે વારંવાર ધ્યાન અને લક્ષ્યમાં રાખવા યોગ્ય છે.

અનંત ભવોની વિચિત્રતા દિવ્યજ્ઞાનથી જોઈને જ્ઞાનીઓ કહે છે થોડીક શાંતિથી વિચારવું જરૂરી છે. સંસારમાં ડગલે ને પગલે, નવી નવી પરિસ્થિતિઓની, પરાભવની પરેશાની ઉપાડવી પડે છે. દા.ત.

- કોઈને રહેવા માટે ઘર નથી મળતું, ફુટપાથ પર રહે છે.
- કોઈને હિંસક કુકર્મીલોકોની સાથે રહેવું પડે છે.
- કોઈ પુરુષ પોતાની પત્નીના અચાનક અવસાનથી પરેશાન.
- કોઈ માતા પિતાને વૃદ્ધાવસ્થામાં આધારભૂત પુત્ર અચાનક મરી જાય.
- કોઈને પુત્ર તો છે પણ અવળે રસ્તે ચડી ગયો

છે.

- કોઈને પુત્રી મોટી થતાં લગ્ન થતાં નથી.
- કોઈને નિર્ધનતાનું દુઃખ, આવક, કમાણીનું સાધન નથી.

આ રીતે અસંખ્ય પ્રકારની પરેશાનીઓ સંસારમાં જીવને ભોગવવી પડે છે. આમાં શાંતિ ક્યાંથી મળે? સંસારની તમામ પરેશાનીઓનું મૂળ છે કર્મ પરવશતાં. આ પરવશતા, પરાધિનતા કેટલી દુઃખદાયી છે તે વાતનું ચિંતન કરતાં રહેવું જોઈએ. આ કર્મસત્તાએ સંસાર પર એવું આધિપત્ય સ્થાપિત કરી દીધું છે કે કોઈ તેને નષ્ટ કરી શકે તેમ નથી.

આમ સંસારની નિઃસારતા, ક્ષણિકતાનું વારંવાર ચિંતન કરતા રહેવાનું છે. જ્યારે સંસાર પ્રત્યે વૈરાગ્ય જાગે, વિરક્તિ આવે ત્યારે જિનવચનો જ જીવને આંતરિક શક્તિ આપે છે. સંસાર પરિભ્રમણના ભયને દૂર કરે છે. જિનવચનોના, જ્ઞાનીના વચનોના સહારે જ જીવ સંસારના દુઃખોથી બચવા આશ્વાસન પામે છે.

આ સંસારનું પરિભ્રમણ જે દુઃખમય છે તે મટાડવું હોય તો રાગદ્વેષ - અજ્ઞાનના ત્યાગનો પુરુષાર્થ કરવો પડશે અને આ પુરુષાર્થ મનુષ્યભવમાં જ થઈ શકશે. સંસાર પ્રત્યેનો મોહ અને પોતાના સ્વરૂપની અજ્ઞાનતા એ પરિભ્રમણના મુખ્ય હેતુ છે. એકવાર સંસારનું યથાર્થ રીતે દર્શન અને અનુભવ થઈ જાય તથા પોતાનું સુખ પોતાના આત્મામાં જ છે એ બરાબર સમજાઈ જાય તો જીવ ક્યારેય સંસારમાં ફરીથી આવવા તૈયાર ન થાય. આ જ છે સંસાર ભાવના. ♦

અખાના છપ્પા

❖ હેતલ દોશી, મુંબઈ

પાછલા અંકમાં “દેહ અભિમાન હતું પાશેર” અને ત્યારબાદ વિદ્યા અભ્યાસ કર્યો - સંસારની કોઈપણ એક કળા, નૃત્ય, સંગીત, ચિત્રકારી વિગેરેમાં જો કોઈ પારંગત થઈ જાય તો હવામાં ઉડે, પોતે કંઈક જુદું કરી શકે છે, બીજા મારી સામે કંઈ નથી, ખ્યાતિ મળે વિગેરે વિગેરે - એટલે “વિદ્યા ભણતા વાઘ્યો શેર.” પછી, “ચર્ચા - વાદે તોલું થયો” - જુદા જુદા દર્શનો નો અભ્યાસ કરી, વાદ - વિવાદ પર જીવ આવી જાય છે.

જો જીવનો ક્ષયોપશમ બળવાન હોય અને સાથે સાથે પુણ્યોદય - જશનામકર્મ હોય તો જીવના મતને માનનારા બીજા હજારો લોકો જીવને મળી રહેશે અને બધા મળીને જીવને ગુરુપદે સ્થાપે છે અને એક વખત આ ગુરુપદવી મળી પછી તો જીવનું શું કહેવું? “ગુરુ થયો ત્યાં મણામાં ગયો.”

જ્યાં ગુરુપદ મળી ગયું ત્યાં પછી જીવને “હું જાણું છું”, “હું સમજું છું” રૂપ માન અભિમાન હોય જ. જ્યાં લોકો આવીને જીવને પૂછતા હોય ત્યાં ગુરુપદ પામેલાં જીવ હવે બીજાને શું પૂછવા

જાય કે હું કરું છું એ સાચું છે કે નહીં? અને જીવ ખોટાને સાચું સમજી ચલાવ્યે જાય છે.

જ્યાં ગુરુપદ મળ્યું અને લોકો ગુરુની ખમ્મા ખમ્મા કરતા ન થાકતા હોય. ત્યાં આત્માનો અનુભવ નથી અને માત્ર શાસ્ત્રજ્ઞાનના આધારે મળેલું ગુરુપણું જીવના પતનનું કારણ થાય છે પરંતુ એના શરણે આવેલા જીવો પણ એમને જ અનુસરતા હોવાથી સત્ત્વી, મોક્ષમાર્ગથી જુદો એવો માર્ગ ગ્રહણ કરી, “હું ધર્મ કરું છું” એમ માને છે અને જીવનું પરિભ્રમણ વધે છે.

સંસારનું એક સામાન્ય ઉદાહરણ લઈએ

તો જેમ એક છોડ ફૂલી ફાલી ઘટાદાર વૃક્ષનું સ્વરૂપ ધારણ કરે છે અને એમાં ફળ આવે છે એમ એની ડાળીઓ જમીન તરફ નમે છે. એવી જ રીતે જ્ઞાન પ્રાપ્તિ પછી વિવેક હોય તો વિનમ્રતા આવે પણ મૂળ ભેદ ન થયો હોય એટલે કે, “હું આત્મા છું” એજ સમજણ ન લીધી હોય તો જીવ નીચે નમવાને બદલે આકાશમાં ઊંચે ને ઊંચે અભિમાનથી ઉડે છે અને અભિમાન તો રાજા રાવણનું પણ નહોતું રહ્યું અને જીવ કર્મના ભારના કારણે સંસાર પરિભ્રમણમાં પાછો પટકાય છે.

અત્યાર સુધી પરમાં મારાપણું હતું તો હવે ‘આ મારા શિષ્યો છે’ એવું મારાપણું થવા લાગ્યું અને જેમ જેમ શિષ્ય સમૂદાય વધે એમ જીવનું માન પણ વધે જ છે.

જીવને ‘આઈ એમ સમર્થીંગ’ બળવાનપણે લાગે છે કે હું કેટલા બધાને સમજાવી શકું છું? મારા કેટલા બધા અનુયાયી છે? પણ જીવ ભૂલી જાય છે કે “આઈ એમ સમર્થીંગ”માંથી “આઈ એમ નર્થીંગ” એવું જ્યારે સમજાય, ભાન થાય ત્યાર પછી જ સાચી રીતે ધર્મની શરૂઆત થાય છે અને મોક્ષ માર્ગમાં પ્રવેશ મળે છે.

આત્મા જ્ઞાન સ્વરૂપ જ છે પરંતુ આજને દિવસે એ જ્ઞાન કર્મથી આવરીત છે. શાસ્ત્ર વાંચન, વિદ્યા અભ્યાસ દ્વારા વિસ્મૃત થયેલું એવું પોતાનું સ્વરૂપ સ્મૃતિમાં લાવવાનું છે, પરંતુ કોઈ એવા સમર્થ પુરુષનું માર્ગદર્શન ન હોવાથી જીવ વિદ્યા અભ્યાસ કરીને પણ દેહાધ્યાસ ઘટાડવાને બદલે અભિમાન કરી કરી દેહાધ્યાસ પાકો કરે છે અને

કર્મથી હલકા થવાને બદલે નવા કર્મ બાંધી ભારે થાય છે. માટે અખાજ કહે છે, “એમ હલકેથી ભારે થાય, આતમજ્ઞાન સમૂળું જાય.”

આમ આત્મજ્ઞાન થઈ શકે એવું બળવાન નિમિત્ત મળવા છતાં જીવ ચૂકી જાય છે.

આટલું બધું કર્યા છતાં મારો સંસાર પરિભ્રમણથી છૂટકારો નથી થયો હવે શું કરું? આવો પ્રશ્ન કે મુંઝવણ જો જીવને થતી હોય તો એનો ઉપાય આગળના છપ્પામાં અખાજ જણાવે છે. ♦

(ક્રમશઃ)

नररक नरसंग

मृतुतु कल सनरन

एक सनन कल ऑवन नरषुनल एवं नवलतु थल। उनके सननलरन से नरनलवलतु हुकर अनलक ललग उपनलश सुनने आते तथल आशीरुवल नुरलत करते थे। एक ननन एक तुवलक ने सनन से कलल, “मललतुनल! आनकल ऑवन नलखकर मुल्ले नलऑ आशरुतुतु हुलतल हल कल आन नलन रहलत ऑवन कलसे ऑल सकते हलँ? मलँ कलतनी ऑल कलशलश कर लुँ तन ऑल नलन हुल ऑलते हलँ। अतः मलँ रलऑ सुलऑतल हुँ कल आन नलन रहलत ऑवन कलसे ऑलते हलँ? कृनल करके मुल्ले इसकल रहसुतु सनलऑललल।”

सनन ने कलल, “वलसु! नलहुत अऑऑ हुआ कल तु आ गलल वरुनल मलँ आऑ तेरे नर पर आ रहल थल। मुल्ले तेरे सलथ एक वलशेष नलत करनी थल।” तुवलकने उत्सुक हुकर नुलल, “मललतुनल! कलसी नलत?”

सनन ने कलल, “नलऑ! नलत तेरे ऑवन से सनननऑलत हे। सुनलह मलँन एक सननल नलखल कल आऑ से सलत ननन नलद तेरी मृतुतु हुलने वलली हल। तेरे नलररवलरलक ऑन नलहुत वलललन कर रहे हलँ। इसलललल मेरी नलँद खुल गलँ।”

तुल सुनकर तुवलक नलनरलल, कलल मलँ आऑ से सलतवलँ ननन इस नुनललल मलँ नलँ रहूंगल? कलल मलँ नर ऑलऑंगल?

सनन ने आगे कलल, “तुल नलत ऑन सनने मलँन नलखी हल तुल संकलत अवसुतुल ऐसल हल मललतल हल। अतः तुललँ सनललके रहनल नलहुत ऑरूरी हल।”

मृतुतु की नलत सुनते हल तुवलक के नलल की धलऑकन नलऑ गलँ, आंखलँ के आगे अंधेरा ऑलने ललग, हलथ व नलर नलत से कलनने लगे और सर ककरलने ललग। वलह तुवलक वललँ से सुलधल नलगवलन के मनुनर मलँ गलल। नलगवलन के ऑरणलँ मलँ ऑुककर नुरलथनल करने ललग, “हे नरषु! हे रलकुषक! मलँन अननी ऑलनुदगी मलँ नलहुत नलन कलते हलँ। नलन करके कऑल मलँन नलऑलतलन नलँ कलल। मलँ अननी करनी कल

शलऑुँ नुनलर वुतुत नलँ कर सकतल। नरषु! मुल्ले नलन कर नलऑलल।”

तुवलक ऑन नर आलल तुल खलने-नलने एवं हंसने-नलने मलँ उसकल मन नलँ ललग। संसर के वलनलव अब उसे आकलषलत नलँ कर रहे थे। नलन करनल तुल नूर नलन करने की इऑऑ ऑल नलँ हुल रही थल। संसर की सलरी वसुतुलँ उसे नलःसर ललगने लगी वुतुलँ कलई ऐसी वसुतु नलँ थल ऑल उसे मृतुतु से नलऑल ले।

धन, नुकलन, मकलन, नुतु, नलनी, नलररवलर और मलन कलई ऑल उसे मृतुतु से नलऑल सकतल। वलह सुलऑने ललग, कलल कलई ऐसल ऑलऑर नलँ ऑलसकी कलसुल से मलत रुक ऑलल; कलई ऐसल वकील नलँ ऑल मृतुतु कल “सुटे-आऑर” नल सके; कलई ऐसल वलऑलनलक संशलधन नलँ ऑल तुनरलऑ कल आगमन रुक सके। उसे एहसलस हुआ कल धरुन हल एकनलतु आधलर हल। उसने सऑल ऑलवलँ से कुषमल तलऑनल की तथल मन कल नरषु - नलकुतल मलँ एकलकर कर ललल। उसके हृदतु मलँ नलवलतुतल कल संऑलर हुलने ललग।

इस नुरकलर नलषुनल एवं नलवलतु नलवलँ से उसके ननन नलतने लगे। सलतवलँ ननन ऑन सुलरुतुदतु हुआ तुल उसके मन मलँ अब मृतुतु कल कलई नलत नलँ रहल। वलह नलऑल नरसतु नुदुनल मलँ नलगवलदुधुतलन मलँ ललन थल। इतने मलँ सनन उसके नर नलहुँऑे। वलह उनके ऑरणलँ मलँ ऑुक गलल। सनन ने नुलल, “वलसु! सलत ननन मलँ तुनने कलतने नलन कलते?”

उसने कलल, “मललतुनल! नलन करनल तुल नूर, नलन करने कल खुतल ऑल नलँदल नलँ हुआ। मलत ऑन सर पर खलऑी हुल तुल मन नलन मलँ कललँ लगतल हल।” सनन ने कलल, “नलस, नलवलतु ऑलवन ऑलने कल रहसुतु तलही हल, मलत कल नुरलतनलल सनरन करु।” ◆

સોહામણું સત્ય

પ્રાર્થનાની શક્તિ

ઈ.સ. ૧૯૪૭ દરમિયાન કલકત્તામાં જે રમખાણ થયા તે વખતે એક પ્રસંગ બનેલો. લુંટફાટ, ખુન અને અત્યાચાર કરનારી એક ત્રિપુટીએ એક ઘરમાં હથિયાર સાથે પ્રવેશ કર્યો. ઘરમાં પેસી એ ત્રણે ગુંડાઓએ ઘરના મોટા માણસોને મારી નાખ્યા. પછી ઘરમાં બેબાકળી બની ગયેલી યુવાન કન્યા પર બળાત્કાર કરવાનો વિચાર કર્યો. પરંતુ કન્યા યુવાન, સુંદર ને ભણેલી હતી. તેનું શિયળ લુંટાવાનો વખત પાસે હતો. જે પવિત્ર સ્ત્રીને પોતાના શિયળની કિંમત છે તે તો શિયળનો ભંગ થતાં પહેલાં જ મરવાનું પસંદ કરે. પણ ભુખ્યા વરુ જેવા ગુંડાઓ સામે મરવા માટે કોઈ સાધન ન હતું.

પણ એથી કાંઈ હિંમત હારી જવાય? કન્યાને ભગવાન પર શ્રદ્ધા હતી. ભગવાને દ્રૌપદીની લાજ રાખી તે વાતની તેને ખબર હતી. તેણે ખૂબ વ્યાકુળ થઈ પ્રભુની પ્રાર્થના કરી. આંખમાં આંસુ સાથે તેણે પોકાર કરવા માંડ્યા. ‘શ્રી કૃષ્ણ ગોવિંદ હરે મુરારે, હે નાથ નારાયણ વાસુદેવ.’ શરીરે કંપ ને રોમાંચ, આંખમાં આંસુ ને અંતરમાં આંકંદ.

તે બહેનની દશાનો તમે વિચાર કરી લેજો. તેનું દિલ કેટલું કંપતું હશે? શિયળની રક્ષાને જે મહત્વની માને છે તે બેનો, તે બેનની દશાનો ખ્યાલ સહેલાઈથી કરી શકશે. પણ પ્રભુ બહુ દયાળુ છે. તે યુવાન કન્યાની કાકલુદીભરી અરજ સાંભળીને તેની મદદ માટે દોડી આવ્યા અને આખો પ્રસંગ પલટાઈ ગયો. તે ત્રણે ગુંડાઓ કન્યાને જોઈને નાચવા લાગ્યા ને કન્યા પર પહેલો બળાત્કાર કોણ કરે તે માટે વિવાદમાં પડ્યા. ત્રણે વચ્ચે વિવાદ વધી પડ્યો ને પછી તો તેને પરિણામે તકરાર થઈ પડતાં એક ગુંડાએ બીજાનું ખુન કર્યું. એ જોઈ ત્રીજો ઉશ્કેરાઈ ગયો. ગુસ્સામાં આવી

તેણે પોતાની સાથે લડતાં ગુંડાનું ખુન કરી નાખ્યું. ઉશ્કેરાટમાં આવેલો તે ગુંડો, કન્યાને ભુલી ગયો હોય તેમ બારણા ખુલ્લાં મુકી નાસી ગયો.

આ વખતે પેલી પવિત્ર પ્રભુપરાયણ કન્યાને કેટલો બધો આનંદ થયો હશે ને તેણે ઈશ્વરનો કેટલો ઉપકાર માન્યો હશે, તેનો વિચાર તો કરો! કુટુંબના જે માણસોને મારી નાખ્યા હતા તે તો હવે ક્યાંથી છૂટી શકે? પણ જેમને બાંધ્યા હતા તેમને છૂટા કર્યા ને તેમની સાથે પોતે સલામત સ્થાનમાં નાસી છૂટી. દ્રૌપદીના ઉદાહરણની યાદ આપનારો આ પ્રસંગ કેટલો બધો પ્રેરક છે?

કલકત્તાની એ વીર કન્યાનું ઉદાહરણ શ્રદ્ધાભક્તિનું ઉત્તમ ઉદાહરણ છે. વીર કન્યાએ દુઃખમાંથી છૂટવા ભગવાનને દ્વારે પોકાર પાડ્યો. તો ભગવાને તે સાંભળ્યો ને કન્યાનું દુઃખ દૂર થયું. આપણે પણ કોઈવાર મુસીબતમાં પડીએ છીએ, ત્યારે ભગવાનને યાદ કરીએ છીએ ને પ્રાર્થના કરીએ છીએ. તો ભગવાન તે જરૂર સાંભળે છે અને આપણને મદદ કરે છે. કોઈકવાર તો ઉગરવાની આશ પણ ન હોય, મદદ માટેની બારીઓ બધી બાજુથી બંધ થઈ ગઈ હોય, અને અંતરમાં ઊંડી નિરાશા છવાઈ ગઈ હોય, ત્યારે થયેલી પ્રાર્થના જરૂર ફળે છે, ને અણધારી મદદ મળી રહે છે. પરિણામે મુસીબત દૂર થઈ નિરાશા મટી જાય છે. સાચા દિલના પોકારથી આટલો બધો લાભ મળે છે, ત્યારે ઈશ્વરને રોજ પુકારવાથી ને રોજ રોજ યાદ કરવાથી કેટલો બધો લાભ થતો હશે? પ્રભુને કાયમને માટે ભજનારા ભક્તોની મદદ માટે પ્રભુ કેટલા જલદી ને વિરાટ પ્રમાણમાં તત્પર રહેતા હશે? માટે પ્રભુને રોજ રોજ યાદ કરો. પ્રેમથી યાદ કરો. દરેક દશામાં યાદ કરો. ♦

SHREE RAJ MEDICAL CENTER

10th MEGA EYE CAMP

❖ Dr. Deepika Dalal

Shree Raj Medical Center, an initiative of the Shrimad Rajchandra Aatma Tatva Research Centre, Rajnagar, Parli has been traditionally conducting Mega Eye Camps every year. This year, the 10th Mega Eye Camp was held on the 4th of January, 2015 beginning the New Year on a healthy note.

These Mega Eye Camps have been popular in the entire area in and around Parli and very successful and with each passing year, the number of patients has been growing. This year saw a turnout of 370 patients out of which 198 were diagnosed for cataract surgeries. The surgeries will be conducted in batches of 25-30 between 7th and 15th January, 2015 in the Sankheshwar Parshwanath Gowalia Tank Jain Trust Hospital in Mumbai with transport and meals being provided free to the patients by the Raj Medical Center. Despite the

cold and foggy weather, the patients had started arriving since 7.30 in the morning and unlike every year, the Camp ended at 5 pm in the evening.

Leading Ophthalmic Surgeon, Dr. Alok Gandhi from Mumbai led the team and this year, for the first time, Dr. Chaitali Shah, Ophthalmic Surgeon from USA also graciously provided her services. All the patients underwent refractory examination along with their fitness tests and thorough blood tests for HIV, Blood Sugar, Australian Antigen etc. before they were to be taken up for surgeries.

Besides these leading Ophthalmologists, 4 optometrists, 2 physicians - Dr. Harish Goshar and Dr. Arati Shah and Pathologist, Dr. Mayur Desai with his 2 staff members too participated in the Camp. A team of 6 paramedics and 30 volunteers of the Research Centre from USA and Mumbai gave their services. ♦

વિશેષ અહેવાલ

હરિકેન ખફા.... શ્રી હરિની કૃપા

પ.પૂ. શ્રી પ્રેમઆચાર્યજી (પ.પૂ.પખાજી) પ્રેરિત - સ્થાપિત શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર આત્મતત્વ રીસર્ચ સેન્ટર એ મહારાષ્ટ્રના રાયગઢ જિલ્લાના પરલી ગામમાં કુદરતી નૈસર્ગિક વાતાવરણની વચ્ચે આવેલું એક આધ્યાત્મિક કેન્દ્ર છે, જ્યાં સાધકો આત્મકલ્યાણના લક્ષે સાધના કરવા આવે છે અને પ્રત્યક્ષ જ્ઞાનીના આશ્રયે આત્મોન્નતિ સાધે છે. વીતરાગ વિજ્ઞાનના તત્વ પર આધારીત આપણી આ સંસ્થા એન.જી.ઓ. તરીકે આજુબાજુના આર્થિક સામાજિક રીતે પછાત ગામડાઓમાં શૈક્ષણિક, વૈધકીય સહાય અને સ્ત્રીઓની આર્થિક ઉન્નતિ માટે મહત્વનું સેવાકાર્ય કરે છે એ આપ સહુ જાણો છો.

હાલમાં તા. ૧૮ નવેમ્બર ૨૦૧૪ના દિવસે રાયગઢ જિલ્લામાં કુદરતી આફત આવી. સવારની ખુશનુમા ઠંડકની વચ્ચે હવામાનમાં અચાનક પલટો આવતાં જોરદાર પવનના વંટોળીયા વચ્ચે વરસાદ પડવો શરૂ થઈ ગયો. પરલી અને આજુબાજુ આવેલા જાંભુળપાડા, પડધવલી, દેસાઈપાડા જેવા ગામોમાં વંટોળીયાના કારણે લોકોના ઘરોના છાપરા ઉડી ગયા. વરસાદને કારણે ઘરની દિવાલો ધસી પડી. ઘરવખરીને નુકસાન થયું અને અનાજ, કપડા વિગેરે વરસાદના પાણીમાં પલળી ગયા. લોકો એકદમ બેઘર જેવા થઈ ગયા. કુદરતના આ કોપની સામે

હેરાન-પરેશાન લોકો કરી પણ શું શકે ?

આ આફતની ખબર પડતાં જ સંસ્થામાં હાજર રહેલ મુમુક્ષુઓ અને કાર્યકરો પોતાની સાથે જીવનાવશ્યક સામગ્રી લઈ ત્વરિત આફતગ્રસ્ત ગામડાઓમાં દોડી ગયા. રોજબરોજની આવશ્યક વસ્તુઓ જેવી કે અનાજ-કપડા-વાસણ વિગેરે લોકોને આપવામાં આવ્યા. જેમના ઘર પડી ગયા

હતાં એમના માટે તાત્પુરતી રહેવાની

વ્યવસ્થા કરી આપી. હતપ્રભ

થઈ ગયેલા લોકોને

આર્થિક અને માનસિક

સહિયારો આપી

હૈયા ધરપત આપી.

થોડા દિવસોમાં તૂટી

ગયેલા ઘરો દુરસ્ત

કરાવી આપી ઠરીઠામ

કર્યા.

અચાનક આવી પડેલી કુદરતી

આફતમાં સંસ્થાના મૂક સેવાકાર્યો દ્વારા લોકોમાં હામ બંધાઈ અને થોડા દિવસોમાં તેમનો જીવન વ્યવહાર રાબેતા મુજબ થઈ ગયો. લોકોએ આંખમાં ઝળઝળીયા સાથે દ્વેદયપૂર્વક સર્વ કાર્યકરોનો, સંસ્થાનો અને ખાસ કરીને પૂજ્યશ્રીનો આભાર માનતા કહ્યું કે ખરેખર તમે લોકોએ ધર્મ જીવનમાં ઉતાર્યો છે.

બસ, આ જ છે આપણા પૂજ્યશ્રીની આપણને શીખ.

સર્વ જીવ છે સિદ્ધ સમ.... મૈત્રી સર્વ જીવોથી,

સર્વ જીવનું ઈચ્છો સુખ...

મહાવીરની શિક્ષા મુખ્ય. ♦

ALEXANDRIA SCHOOL GUIDES CAMP AT PARLI

The Shrimad Rajchandra Aatma Tatva Research Centre, Parli is a Hub for Spiritual pursuit by those inclined for it and spiritual camps or workshops are a common feature at Parli. However, between 15-17 October, 2014, the visitors to the Centre were different. The “B”, “D” and the “E” Companies of the Alexandria School, Mumbai Guides held their Guides Camp at the Centre and went back highly inspired and motivated. We bring you a short Report of the Camp in their own words.

DAY 01/ 15-10-14

A little over an hour’s drive, away from the concrete jungle, nestled amongst nature’s beauty, we entered Rajnagar in Parli. There stands a school originally started under a tree by Shri Pravinbhai Mehta, lovingly called “Pappaji” by his followers, which has now grown to a strength of 489 students. It is the only English medium school in that area. What an honor and reason for pride for the parents of these children!

On reaching the school, the Principal, Mr. Joshi, an ex-army man and ex-Principal of Somaiya College, Mumbai addressed us and said that the nation can progress only when the villagers are educated and made self-reliant and that learning is a continuous experience and there is a lot that we too learn from our students every single day. We felt highly motivated.

The School owns 4 school buses which fetch and carry children and teachers to and fro from the small villages all around. The children coming from extremely economically backward section of the society were so neatly dressed and well

groomed! They conversed pretty fluently in English and understood all instructions very well. Their notebooks were neatly covered and stacked in the cupboards. Each book was checked and signed by the teacher. The classrooms were bedecked with well-prepared colorful charts on various subjects. It was quite impressive to see high standards of education maintained there.

A drawing competition was held between the students of that School and Alexandrians. What really impressed all of us was not just the discipline and respect amongst the students there, but also the curiosity and religiousness with which they learnt the academic and co-curricular activities! It was a real pleasure to see that the co-curricular activities, which result in the holistic development of a child, were given as much importance!!

The visit to the computer/music room was a treat. The music teacher explained about the musical notes and instruments to us. Here they learn the flute, tabla, harmonium and casio. A lot of importance is given to ‘music’ as a subject in that school; truly implying Howard Gardener’s theory of “Multiple Intelligence”—that a child with less ‘logical intelligence’ may excel in musical talent, thus allowing students to safely explore and learn in many ways, and help them direct their own learning.

While a few children were playing an instrument and singing, a few others were working on the computer. All of a sudden, the electricity went off and the children on the computers immediately switched off the power supply, reflecting that taking every

small care in respecting school property is imbibed in their minds from the very beginning.

Later, the children took part with great enthusiasm in the outdoor sports conducted by Ms. Lathiwala. Some games were new to them but they caught on. The heat and the merciless sun did not dampen anyone's spirits.

After a sumptuous lunch, we assembled in the prayer hall to learn Origami -- the art of folding paper to create various things such as newspaper bags! Everyone participated keenly, trying to learn the proper folds so that they may later make artistic, interesting, multi-purpose gifts bags with good colourful card- papers and handmade papers widely available in the market. It wasn't very difficult but it demanded time, patience and proper skill.

Everyone enjoyed the session and felt proud and confident that they can now create paper bags on their own, teachers included!

Staying in an ashram, we had to adhere to the meal timings. To we, Mumbaikers, it seemed funny, rather ridiculous, to have dinner at 6 pm. But the Ashram had two

good reasons: one, it's good for health, in accordance with the Jain belief observed by the Ashram; second, the people working in the pantry had to traverse for an hour or two to their homes in the neighbouring villages. We all headed towards the dining hall for

dinner. A wholesome meal indeed!

After dinner, Mr. Nimesh Shah of the SRATRC held a meditation session for about 30 minutes in the prayer hall. This refreshed and rejuvenated all of us -- a wash-up program for the soul! The young guides got an opportunity to pause for a while and peep within, to discover, to their surprise, the immense potential and joy that lies within!

Now it was campfire hour. All the patrols performed skits which were appreciated by all including some of the Ashram residents as well.

DAY 02/16-10-14

Ms. Doorie Lathiwala and Adventure Tour Guide, Ms. Delawin held the warm-up session for the girl guides to charge them for the upcoming, back-to-back, hectic schedule for the day.

It was a wonderful start for, not an ordinary, but a special day- the day of the Investiture Ceremony!

Girls from Std.VIII were enrolled into Girl Guides. Dressed in the Guide's uniform, they were sworn in with the solemn Guide's Promise and were reminded of the nine Laws of Guides. The Guides' motto-"Be Prepared" was imbibed in their hearts and soul in the presence of the Rising Sun, the waving Guides Flag and the Worthy Guiders!

After a hot breakfast of Upma, homemade khakras and fresh milk, all the girls were ready to work in the fields at noon! We went to the farmhouse for planting trees. Mr. Kulkarni and his son, Kedar Kulkarni who are into Organic farming, explained the method of Organic Agriculture that is free from chemicals and pesticides. They also explained the process of manure or compost, the key ingredient in Organic farming that is prepared using cow dung, dead leaves and weeds.

Our girl guides along with their Guiders, willingly worked in the fields with the sun shining overhead and iron-sickles in their

delicate hands! Later, a few saplings were planted a rare, one-of-a-kind experience that we city-dwellers seldom get!

In the afternoon some patrols were sent to “Udaan” to learn making ribbon-flowers, keychain from the ladies working there. They got totally engrossed in the ribbon-folding art (not as easy a task as it appeared), with the purpose of taking home a self-made souvenir from the Camp for their near and dear ones! Some went to the “Chaakri”, where ladies from neighbouring villages make delicious, nutritious khakras and other snacks. Our girls were excited to see the kneading and roasting of khakras on such a large scale in a traditional and authentic manner.

Some were decorating beautiful, artistic Diyas to light up their homes for the upcoming Diwali festival... Hardly bothered by the sweat rolling down their temples and elbows, they were enjoying diya decoration with their favourite Art teacher, Mrs. Hemal Ved, to perfection—not sparing glue on any spot to stick glitters!

Then with a refreshing cup of Nimbu pani, the patrols marched ahead to the nearby village—Kasarwadi.

The objective of this visit was--

- i) to sensitize as towards the miseries and difficulties in the lives of the tribals and villagers dwelling in the remote, rural areas of the country; and
- ii) to humbly donate a few household articles and stationery materials to the less-fortunate sector of the society.

The young Guides experienced the “Joy of Giving”. With heavy hearts and some sensible, decisive thoughts, we returned to the Ashram, where an early dinner was awaiting us. This was not the end of the day. The Night Games awaited us.

DAY 03/17-10-14

The last day of the Camp started with trekking at the hills near the dam at Pali village, which took 2 hours. Restoring our energy with a healthy breakfast, we assembled on the ground for Flag hoisting and Sarva Dharma Prarthana. After that, some guides with their guiders went to the village school and the Ashram School to donate more books and stationery. Carrying loads of books, walking in the scorching sun, our guides were being trained to work selflessly for others even in adverse conditions!

Back at the Ashram, we all assembled in the hall to exchange ideas, opinions and experiences, followed by Prize distribution. By then, the guides were all prepared to leave, quite excited and happy, with gifts and prizes in hand, fond memories in hearts and a thousand tales to tell their family and friends. ♦

૧	સ	મ	કિ	૨	ત		૩	ઉ	દા	૨		૪	લો
૨				ત્વ			૫					૫	ભી
૭			૫	પ			દે		દે	ગા	મ		
તા			વિ				શ						
			ત			૭	જા		૮	ક	રૂ	ણા	
૮	ઉ			૧૦	વિ	ન	ય						
૫					દ		૧૧	ઉ	૧૨	પ	સ	ર્ગ	
૧૩	યો	ગ				શા				રિ			
ગ			૧૪	દ				૧૫	વિ	ષ	ય		
		૧૬	અ	શા	ત	ના				હ			

આડી ચાવીઓ :

- ૧) સર્વ ગુણાંશ તે ..... છે (૪)
- ૩) ..... હોય એ બધુ છોડી શકે. (૩)
- ૬) ..... પડ્યા વગર આગમ અનર્થકારક થઈ પડે છે. (૨)
- ૮) જ્ઞાનીઓની અનંતી ..... હોય છે (૩)
- ૧૦) ..... વડે તત્વની સિદ્ધિ છે. (૩)
- ૧૧) કોઈ બીજો જીવ ઉપદ્રવ કરે તે ..... કહેવાય છે. (૪)
- ૧૩) પ્રકૃતિ અને પ્રદેશબંધ ..... થી બંધાય છે. (૨)
- ૧૫) ..... કષાયાદિ દોષ ગયા વિના સામાન્ય આશયવાળા દયા વિગેરે આવે નહીં. (૩)
- ૧૬) જ્ઞાનીના વચનોનું માન ન રાખવું અવજ્ઞા કરવી તે બહુ જ મોટી ..... કહેવાય છે. (૪)

ઊભી ચાવીઓ :

- ૧) હું તમને ગાળ આપું અને તમને જરા પણ ખરાબ ન લાગે તે ..... (૪)
- ૨) ..... નવ છે. (૨)
- ૩) સૌ પ્રથમ ..... લેવાનો (૪)
- ૪) ..... હોય એ બધી વસ્તુ પકડી રાખે છે. (૨)
- ૫) સૌથી ..... વસ્તુ આત્મા છે (૪)
- ૭) સાચી સમજણ આવી ગયા પછી જે વર્તન થાય છે તેને ..... કહે છે (૪)
- ૮) સ્થિતિબંધ અને રસબંધ ..... થી બંધાય છે. (૪)
- ૧૨) સહન કરવામાં આવે અથવા પોતાને મેળે દુઃખ પડે તે ..... કહેવાય. (૪)
- ૧૪) સમજણ પ્રમાણે વર્તન તે..... છે. (૨)

Dietician Utsavi Chheda
Mumbai

Things you Should Not do to Lose Weight

Battling the bulge can be both physically and mentally challenging and can range from following a sensible diet to making ill-guided efforts, some downright risky habits that can have serious health consequences. Under pressure to achieve a perfect 'size zero' figure women can end up resorting to a variety of weight-loss fads; some silly or incredulous, and others that are dangerous.

Eliminating a whole food group, skipping meals throughout the day, getting on the scale every morning (something that can set you up for a good or bad mood for the day), or simply taking supplements instead of eating whole foods are not the best ways to lose weight and keep it off long-term.

Here are few things you should never attempt to do to lose weight:

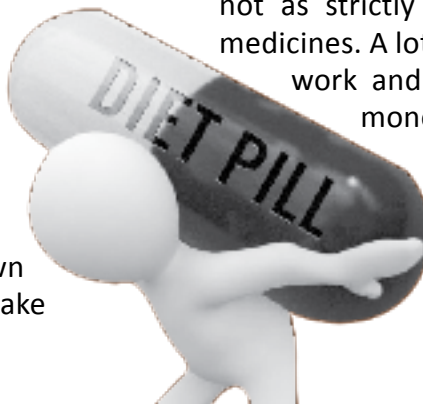
STARVATION OR LOW-CALORIE DIETS

Cutting down
your calorie intake

tremendously will deprive your body of essential nutrients it needs in order to function. This will lead to rapid weight loss, but remember, along with fat, you'll also lose water weight and precious muscle mass. Keep in mind that when you lose weight quickly, you may be at risk to pack it back on with more fat and less muscle. Skipping meals or starving yourself lowers your metabolic rate, and causes a shift towards a higher percentage of fat, which could ultimately lead to Metabolic Syndrome and Type 2 Diabetes.

DIET PILLS

The harsh truth is that there is no magic solution to weight loss, which can fit in the palm of your hand. Diet pills (even over-the-counter ones) are not as strictly regulated as regular medicines. A lot of them simply don't work and are only a waste of money. Several of them contain caffeine and diuretics, which can lead to dehydration and electrolyte imbalance.

A black and white photograph of a female athlete in a starting crouch on a track. She is wearing a dark tank top and shorts, with her hands on the ground and feet in starting blocks. The background shows a hazy landscape with hills. On the right side, there is a large, stylized orange floral graphic with swirling vines and leaves, partially overlapping the athlete's legs and the background.

FORTHCOMING EVENTS

16-18 Jan 2015	Spiritual Workshop - DRAVYANUYOG	RAJ NAGAR, PARLI
01 Feb 2015	Mera Yogdaan Gaurav Function	RAJ NAGAR, PARLI
13-15 Feb 2015	Valentine Shibir	JAMSHEDPUR
15 Feb 2015	Raj Educational Centre's Sports, Celebration Day	PARLI
17 Feb 2015	Param Gyan Sabha	MUMBAI
22-25 Feb 2015	Couples Shibir	PARLI

Om Shree Prem Acharayaji's Satsang DAILY relay on **ARIHANT CHANNEL** at 9 am.
Om Shree Prem Acharayaji's Satsang is available live on **www.rajchandrakp.org**

ઉત્તમ દાન - 'જ્ઞાનદાન'

પૂણ્યની કમાણી અને ઉત્તમ દાન - 'જ્ઞાનદાન'નો લાભ અવશ્ય લેવા જેવો છે કહેવાય છે કે જ્ઞાનદાન એ ઉત્તમ દાન છે. વર્ષગાંઠ, લગ્નદિન, પુણ્યતિથિ વિગેરે પ્રસંગો જ્ઞાનદાન માત્રથી સાચી રીતે યાદગાર બની રહે છે. જ્ઞાનદાનના હેતુએ 'અનન્ય પરિવર્તન'ના એક અંકની sponsorship ₹ ૪૧,૦૦૦/- તથા વાર્ષિક (૬ અંકની) ₹ ૨,૨૧,૦૦૦/- રાખવામાં આવેલ છે. એક અથવા વધુ અંકના sponsor નો સંદેશ, photo સાથે sponsored અંકમાં આપવામાં આવશે. કોઈપણ અંકના પ્રકાશન પેટે આથી ઓછી રકમના મળેલ જ્ઞાનદાનની સ્વીકૃતિ તે અંકમાં જણાવવામાં આવશે. આ સિવાય advertisement દ્વારા પણ જ્ઞાનદાનનો લાભ ઉપલબ્ધ છે. તેના દરો નીચે મુજબ રહેશે.

Sponsorship ના Rates આ પ્રમાણે છે

Back Cover	₹ 11,000/-
Inside Front Cover	₹ 7,500/-
Inside Back Cover	₹ 6,000/-
Colour Page	₹ 5,000/-

Sponsorship Contact

સંજીવ રાવલ - 09820186548
ડૉ. મીના ગોશર - 09819317038
પ્રતિભા છેડા - 09324715450

PUBLISHED BY : Spiritual Impressions Private Limited, 108-109, Runwal Commercial Complex, L.B.S. Marg, Opp. Nirmal Life Style, Mulund (W), Mumbai - 400080.

PRINTED AT : Jayant Printery, 352/54, Girgaum Road, Murlidhar Compd., Near Thakurdwar PO, Mumbai - 400002.

EDITOR : Dr. Meena Goshar.

From Us... to You

- ◆ Current subscription amount is Rs. 300/-, valid for 6 bi-monthly issues (subject to change without notice). Subscription (new or renewal)
- ◆ Amount may be deposited by cheque in any branch of HDFC Bank, for credit of 'Spiritual Impressions Pvt.Ltd.' having Current A/c. no. 01432320011590 with Crawford Market, Mumbai
- ◆ Branch and payment details, with CORECT AND COMPLETE address, contact number and email id of subscriber, emailed to info@simpl.in to get an acknowledgement. Please allow 2 weeks for processing.
- ◆ Ananya Parivartan can be a wonderful gift and we will deliver the first issue to the recipient with a nice (personalized, if you so want) message on your behalf. Simply, deposit the subscriptions in bank and email details of all recipients to info@simpl.in and let us do the rest.
- ◆ Timely delivery is 100% dependent on CORECT AND COMPLETE address. Please carefully check address label on the envelope in which you receive an issue and email required corrections/ additions to info@simpl.in
- ◆ Please register your email with us to get intimation of each dispatch as well as a timely reminder, when renewal becomes due so that you do not miss any issue.
- ◆ All despatch/ delivery/ subscription related may be emailed to info@simpl.in
- ◆ Articles/ contributions for publication in Ananya Parivartan may be sent to - **SANJIV RAWELL** - srrawellco@yahoo.co.in / **MEENA GOSHAR** - mgoshar@yahoo.com

For Subscription and Other Details Contact

Ahmedabad	Ashitbhai Sanghavi	08000323456	ashitsanghvi@live.com
Anand	Amitbhai Shah	09824081071	pinami@yahoo.com
Bengaluru	Kiranben Sanghrajka	09448906066	kiranjs@yahoo.com
Chennai	Chandaben Doshi	044 32974779	daksha_cal@yahoo.com
Delhi	Keatanbhai Shah	09958916680	keatan.shah@gmail.com
Dhule	Dhirajlal P. Shah	09423324822	dpshah37@hotmail.com
Gadag	Virendrabhai Lodaya	09448165256	pushpacotton@gmail.com
Hubli	Anilji Ostwal	09448453747	anilostwal@yahoo.co.in
Hyderabad	Virchandji Lalwani	040 66782005	sandeep78_v@yahoo.com
Jabalpur	Harishbhai Khokhani	09300108771	gaurav.khokhani@gmail.com
Jamshedpur	Dilipbhai Gandhi	09334048224	bhavingandhi85@hotmail.com
Kolkata	Manojbhai Desai	09831270630	manojdesai02111962@gmail.com
Mumbai	SIMPL Office	022 25900121	info@simpl.in
Pune	Rameshji Oswal	09371006817	pharma.shree@rediffmail.com
Rajkot	Yogenbhai Doshi	09824429750	yogen72@gmail.com
Vadodara	Priyaben Vashi	09376238819	priyavashi24@yahoo.com

SPIRITUAL SOJOURN TO THE USA

Los Angeles
Jain Centre

West Coast
Mumukshu
Group

East Coast
Mumukshu
Group

હરિકેન ખફા.... શ્રી હરિની કૃપા

શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર આત્મતત્વ રીસર્ચ સેન્ટરની આફતગ્રસ્ત ગામડાઓમાં સહાય

With Best Wishes From

LOHIA JAIN GROUP

Lohia Jain House, 893/6, Bhandarkar Road,
Goodluck Chowk, Deccan Gymkhana,
Pune - 411 004

Tel. : +91 20 25651115/6 Fax : +91 20 2565114

Email : madan@lohiajaingroup.com

10th MEGA EYE CAMP 4th JANUARY 2015 - PARLI

